

Orientering om undersøgelse af aftenskolernes rolle og vilkår i Rødovre Kommune

Baggrund:

Den 13. juni 2023 godkendte Folkeoplysningsudvalget at afsætte midler til gennemførelse af første del af en undersøgelse om aftenskolernes rolle og vilkår i Rødovre Kommune. Baggrunden for undersøgelsen var at blive klogere på aftenskolernes betydning i Rødovre, samt at styrke vidensgrundlaget for en kommende udvikling på området. Undersøgelsen blev udarbejdet af Videncenter for Folkeoplysning (VIFO), der præsenterede hovedkonklusionerne fra undersøgelsen på Folkeoplysningsudvalgets møde den 23. januar 2024.

Formål:

Undersøgelsens formål var at undersøge aftenskolernes rammevilkår med særligt fokus på følgende spørgsmål:

- Hvordan oplever aftenskolernes deres evner/muligheder for at rekruttere og fastholde deltagere såvel som lærere?
- Hvordan er deres økonomiske situation? Hvordan oplever aftenskolerne lokalesituationen i Rødovre Kommune?
- Hvilken rolle ønsker aftenskolerne at spille i Rødovre?
- Hvilke samarbejdsflader har aftenskolerne? Hvilke uudnyttede potentialer er der på aftenskoleområdet?

Hovedkonklusioner:

Undersøgelsens hovedkonklusioner præsenteres i nedenstående:

- Trods et fald på landsplan har antallet af aftenskoler i Rødovre været relativt stabilt de sidste ti år med et samlet antal i dag på 9 aktive aftenskoler
- Rødovre Kommune er meget stærkt funderet inden for sundhedsområdet og for målgrupper med særlige behov.
- Siden 2003 har Rødovre Kommune godkendt fire aftenskoler, der er specialiseret i undervisning af mennesker med handicap.
- Aftenskolernes særlige sundhedsfremmende sigte viser sig ved, at 53 pct. af alle undervisningstimerne i 2022 var sundhedsfag.
- Det samlede tilskud (til undervisning, lokaler samt særlige grupper) er faldet med 31 pct. fra 2012 til nu. Det svarer til den landsdækkende tendens.
- Der er ca. 4.729 indbyggere pr. aftenskole i Rødovre i 2023. Det svarer nogenlunde til landsgennemsnittet, men i forhold til andre bykommuner er det relativt få indbyggere pr. aftenskole. Rødovre har desuden et lidt lavere aktivitetsniveau end de øvrige vestegnskommuner med 34 indbyggere pr. undervisningstime.
- Aftenskolerne i Rødovre oplever et velfungerende samarbejde med Kultur og Fritid bl.a. om booking og tildeling af lokaler til aftenskoleundervisning.
- Aftenskolerne oplever, at de sammen med kommunen finder gode og fleksible løsninger. Det er væsentligt for aftenskolerne, at der er en tæt dialog, et godt kendskab til hinanden, og at aftenskolerne tænkes ind i løsninger på kommunens opgaver.

Fremadrettet proces

Folkeoplysningsudvalget godkendte på deres møde den 21. november 2023 at afsætte midler til gennemførelse af anden del af undersøgelsen på aftenskoleområdet.

Anden del sigter mod en 360 graders analyse af aftenskoleområdet med særligt fokus på aftenskolernes potentialer og udviklingsmuligheder. Undersøgelsen vil bestå af:

- **Delanalyse 1**
 - **Kursisternes** behov for, brug og udbytte af aftenskolerne blive undersøgt og koblet med deres øvrige fritidsvaner samt sundhedsprofil. Formålet med analysen er både at give indblik i aftenskolekursisternes profiler og at belyse kursisternes selvvalgte udbytte af undervisningen.
 - **Lærernes** perspektiv og holdninger til aftenskolerne vil ligeledes blive undersøgt. Lærerne er helt centrale for aftenskolernes vækst og udvikling, og der sættes fokus på lærernes vilkår, deres visioner for området, og hvorvidt de ser barrierer og muligheder for aftenskolerne i Rødovre.
- **Delanalyse 2**
 - Sætter fokus på aftenskolernes **samarbejdsflader**. Hvordan er samarbejdet, og hvordan oplever samarbejdspartnere som forvaltningen, politikerne, biblioteker, skoler m.m. aftenskolernes udfordringer og potentialer?
 - Desuden vil der blive aftalt en metode til at få feedback fra **borgere, der ikke er aktive** i aftenskolerne, men som ville være potentielle deltagere. Det kunne for eksempel være blandt fraskilte, mødregrupper og brugere af kommunens genoptræningstilbud, som aftenskolerne typisk har gode tilbud til. Eller blandt målgrupper, som kortlægningen i fase 1 viser ikke bruger tilbuddene.
- **Delanalyse 3**
 - Sammenholder resultaterne fra de tre andre delanalyser med viden om **fritidslivet i Rødovre generelt, landsdækkende undersøgelser samt trends og tendenser i danskernes fritidsvaner**. Formålet er at stille skarpt på aftenskolernes fremtidige roller og potentialer i Rødovre Kommune.

Tidsplan

Nedenstående er den nuværende tidsplan for udarbejdelse af anden del af undersøgelsen:

Februar 2024	Udarbejdelse af spørgeskemaer til kursister og lærere
Marts-april 2024	Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelse blandt kursister og lærere
April-maj 2024	Gennemførelse af fokusgruppeinterview med undervisere Gennemførelse af interviews med udvalgte samarbejdspartnere og lokale aktører
August-oktober 2024	Analyse og rapportskrivning
November 2024	Den endelige rapport afleveres til Aftenskolernes Samråd Rødovre samt fremlæggelse af resultater ved FOU-møde
Januar 2025	Udgivelse rapport fase 2

AFTENSKOLERNE I RØDOVRE – HVORDAN HAR DE DET?

Aftenskolens rolle og vilkår i Rødovre Kommune

Notat / November 2023

Maria E. N. Jensen, Nathalie Zahle &
Henriette S. Bjerrum

Videncenter
for Folkeoplysning

AFTENSKOLERNE I RØDOVRE - HVORDAN HAR DE DET?

Titel

Aftenskolerne i Rødovre – hvordan har de det? Aftenskolens rolle og vilkår i Rødovre Kommune

Forfatter

Maria Elisabeth Nissen Jensen, Nathalie Zahle & Henriette S. Bjerrum

Øvrige bidragydere

Rasmus Nørholm Truelsen

Rekvirent

Aftenskolesamrådet i Rødovre Kommune

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Jacob Wackerhausen / Getty Images

Udgave

1. udgave, Aarhus, november 2023

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.vifo.dk

ISBN

978-87-94468-06-0 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	6
Baggrund og formål.....	7
Undersøgelsens hovedresultater	9
Kapitel 1: Aftenskolerne i Rødovre Kommune.....	12
Billedet lige nu.....	14
Rammerne for aftenskolerne i Rødovre Kommune	17
Kapitel 2: Lokaleforholdene i Rødovre	24
Aftenskolernes lokaler.....	24
Kapitel 3: Aftenskolernes deltagere – nuværende og potentielle.....	28
Andre målgrupper og rekruttering	31
Kapitel 4: Aftenskolens undervisere	41
Kapitel 5: Aftenskolernes samarbejder	46
Samarbejde med kommunen.....	47
Samarbejde med andre aftenskoler	50
Samarbejde med øvrige – udfordringer med at ‘sparke’ døren ind	51
Afrunding og perspektivering	53
Mellem økonomi og tilgængelighed	53
Senfølger af coronanedlukningerne?	54
Målgrupper.....	54
Samarbejder	55
Tydelighed og en fælles indsats?	56
Et stærkt udgangspunkt.....	56
Litteraturliste	58
Bilagsmateriale	61
Bilag 1: Metode.....	61
Bilag 2: Supplerende figurer og tabeller	63
Bilag 3: Aftenskoleaktivitet i Rødovre Kommune og vestegnskommunerne	65

Forord

Aftenskolesamrådet i Rødovre Kommune (RAS) tog i forsommeren 2023 initiativ til at igangsætte en undersøgelse af aftenskoleområdet i kommunen. Videncenter for Folkeoplysning (Vifo) har i samarbejde med RAS og Rødovre Kommune gennemført undersøgelsen, som er første fase af en større undersøgelse, der skal give et dybdegående indblik i aftenskoleområdet i kommunen.

Vifo vil gerne rette en særlig tak til John Kalo og Henning Elmelund fra RAS for sparring og gode drøftelser undervejs. I den forbindelse vil vi også gerne takke Morten Dam Vestergaard, kultur- og fritidskonsulent i Rødovre Kommune, for et vigtigt bidrag til det baggrundsmateriale, som undersøgelsens fokus på aftenskolernes rammer og ressourcer er baseret på.

Endelig vil vi gerne sige tak til de ni aftenskoleledere, som har stillet op til interviews og bidraget til dataindsamlingen. Tak for jeres tid.

Hensigten er, at undersøgelsens første fase kan bidrage med perspektiver på det videre udviklingsarbejde på aftenskoleområdet i Rødovre Kommune, samt at det første notat kan kvalificere undersøgelsens anden fase, hvor perspektiver fra kursister, lærere og samarbejdspartnere, herunder Rødovre Kommune, vil tjene til at få beskrevet aftenskolernes potentialer og fremtidige rolle i Rødovre i et bredere perspektiv.

Baggrund og formål

Aftenskolerne som felt har været presset gennem længere tid. Perioden med COVID 19 har været hård for mange. Flere aftenskoler oplever, at de ikke er tilbage på samme niveau som før COVID-19. Samtidig har den generelle prisudvikling betydet, at aftenskolerne har en mere usikker økonomi. Den svære periode gør det essentielt at have blikket rettet mod, hvordan aftenskolerne har det, deres vilkår og udviklingsmuligheder samt fremtidige potentialer.

I Rødovre Kommune har man haft stort fokus på udvikling af idrætsområdet, og DGI Storkøbenhavn har for kommunen udarbejdet en større rapport med titlen 'Rødovre i bevægelse'. Alligevel fremstår aftenskolerne ikke tydeligt som en bidragende aktør i de videre anbefalinger for udvikling af idrætsområdet i Rødovre¹. Dette på trods af, at aftenskolerne bidrager til den fysiske sundhed for særlige målgrupper som gigt- eller KOL-ramte, ældre og mennesker med handicap.

Der mangler aktuelt dokumenteret viden om aftenskolernes betydning i Rødovre Kommune. I denne første fase af undersøgelsen er det derfor formålet at dokumentere aftenskolernes rolle og vilkår med særligt fokus på aftenskolernes oplevede udfordringer. Undersøgelsen sætter sig for at besvare følgende spørgsmål:

- Hvordan oplever aftenskolerne deres økonomiske situation?
- Hvordan oplever aftenskolerne lokalesituationen i Rødovre Kommune?
- Hvordan oplever aftenskolerne deres evner/muligheder for at rekruttere og fastholde deltagere (herunder særligt fokus på alder og særlige behov – f.eks. handicap)?
- Hvordan oplever aftenskolerne deres evner/muligheder for at rekruttere og fastholde lærere?
- Hvilke samarbejdsflader har aftenskolerne?
- Hvilken rolle ønsker aftenskolerne at spille i Rødovre?
- Oplever aftenskolerne, at der er uudnyttede potentialer på deres område?

For at vurdere vilkår og rammer for aftenskolerne i Rødovre, vil resultaterne af kortlægningen, hvor det er relevant, blive sat i perspektiv med landsdækkende undersøgelser af områdets rammevilkår og tilskudsstrukturer, og bilag 3 sammenligner Rødovre Kommune med de øvrige vestegnskommuner på aftenskoleområdet.

Undersøgelsens datagrundlag består af baggrundsmateriale fra Rødovre Kommune og interviews med ni aftenskoleledere (oversigt over datagrundlag og beskrivelse af metode findes i bilag 1).

¹ Rødovre i bevægelse – en analyse af Idrætten i Rødovre kommune, DGI Storkøbenhavn 2021 (Rasmussen & Kirkegaard 2021)

Notatet består af fem kapitler med dertilhørende undertemaer og afrundes med perspektiverende betragtninger på undersøgelsens indsigter.

Kapitel 1: Her beskrives rammer og vilkår for aftenskolerne i Rødovre Kommune, ligesom de sættes i perspektiv med tidligere undersøgelser. I bilagsmaterialet (bilag 3) ses sammenligningerne med de øvrige vestegnskommuner.

Kapitel 2: Her ser vi på lokaleforholdene for aftenskolerne i Rødovre, herunder økonomi, rammer og betydning – men også på aftenskolernes oplevelse af samarbejdet omkring lokaler i Rødovre.

Kapitel 3: Her ser vi nærmere på deltagerne i aftenskolerne i Rødovre – herunder deres køns- og aldersfordeling. Kapitlet har særligt fokus på aftenskolernes tilbud til borgere med handicap, men også deres bestræbelser på at nå nye målgrupper vil blive behandlet. Der er fokus på fem målgrupper, som aftenskolerne gerne vil nå.

Kapitel 4: Her behandles aftenskolernes aktuelle undervisningsituation. Aftenskoleunderviseren er en meget væsentlig del af aftenskolen og ansigtet udadtil. Derfor sætter kapitlet også fokus på, hvordan aftenskolelederne oplever deres muligheder for at rekruttere og fastholde undervisere, og om de oplever at have de undervisere, de har brug for.

Kapitel 5: I notatets sidste kapitel behandles aftenskolernes samarbejder med kommunen, med hinanden og med øvrige aktører. Der er særligt fokus på de kvaliteter, aftenskolerne oplever i samarbejderne, og hvilke ønsker de har til flere samarbejdspartnere.

Undersøgelsens hovedresultater

Som tidligere nævnt er denne undersøgelse den første fase af to. Undersøgelsens resultater tjener derfor også til at kvalificere arbejdet i næste fase. Ligeledes er fokus i denne fase alene på aftenskolernes oplevede udfordringer. For at foretage konkluderende anbefalinger er det nødvendigt med flere perspektiver, hvorfor notatet her også som nævnt afsluttes med et blik på de videre perspektiver i stedet for endelige anbefalinger.

Aftenskolerne i Rødovre Kommune

Trods et fald på landsplan ses at antallet af aftenskoler i Rødovre har været relativt stabilt de sidste ti år med et samlet antal i dag på ni aktive aftenskoler. Aftenskolerne i Rødovre består af to store et-faglige aftenskoler, en stor-flerfaglig, tre små et-faglige og en lille-flerfaglig (figur 2). Derudover er to regionale aftenskoler godkendt i Rødovre Kommune. De fleste af aftenskolerne har også aktiviteter i andre kommuner.

Aftenskolelandskabet i Rødovre Kommune er meget stærkt funderet inden for sundhedsområdet og for målgrupper med særlige behov. Siden 2003 har Rødovre Kommune godkendt fire aftenskoler, der er specialiseret i undervisning af mennesker med handicap. Aftenskolerne har mange års erfaring med den type undervisning og har et ønske om at bidrage endnu mere via partnerskaber og samarbejder med kommunen om sundhedspolitikken. Aftenskolernes særlige sundhedsfremmende sigte viser sig også ved, at 53 pct. af alle undervisningstimerne i 2022 var sundhedsfag.

Aftenskolernes økonomiske rammer

Det samlede tilskud (til undervisning, lokaler samt særlige grupper) til området er faldet med 31 pct. i Rødovre Kommune, hvis man ser på udviklingen fra 2012 til nu. Det svarer til den landsdækkende tendens, hvor tilskuddet til aftenskoler har været faldende i perioden (Thøgersen 2021, 12). Ser man nærmere på udviklingen, har tilskuddet til området været stabilt frem til konkursen af en stor aftenskole i 2018² og coronanedlukningerne, hvorefter der er sket et fald.

Rødovre Kommune følger folkeoplysningslovens makstilskud på 1/3 til den almene undervisning ligesom 97 pct. af landets øvrige kommuner. På handicapområdet har kommunen dog en lavere tilskudsbrøk på 7/9 end lovens maksimale tilskudsbrøk (8/9), som benyttes af 57 pct. af kommunerne på landsplan.

Flere aftenskoler tilbagebetaler midlerne til debatskabende aktiviteter. I 2022 betalte fem ud af syv aftenskoler midlerne helt eller delvist tilbage.

Fleksible tilrettelæggelsesformer, som retningslinjerne giver mulighed for, har ikke været brugt i kommunen.

² 'Rødovre Kulturelle Aftenskole' (tidligere 'Byens Aftenskole')

Rødovre Kommune giver ikke tilskud til transport i forbindelse med deltagelse i aftenskoleaktiviteter, hvilket kan have betydning for borgere med handicap, som for eksempel gerne vil benytte de regionale aftenskoler tilbud i andre kommuner.

Størstedelen af aftenskoleundervisningen i Rødovre foregår i kommunale lokaler. Her kan aftenskolerne både lave enkelt- og sæsonbookinger. I 2022 var der i alt 223 ansøgninger om sæsonbooking, hvoraf blot ti blev afvist.

Rødovre Kommune dækker 75 pct. af de faste lejeudgifter for de få aftenskoler, der har aktiviteter i private lokaler. Kommunen har desuden et tilskud til udgifter til administrationslokaler, som alle aftenskoler kan søge. Det forudsættes dog, at aftenskolen er hjemmehørende i kommunen og har mindst 50 pct. af sin aktivitet i kommunen³. Det samlede lokale tilskud har været stabilt fra 2012-2020, hvorefter det steg til 950.000 kr. i 2021, altså en stigning på 66 pct.

Fem ud af ni aftenskoler anvender hyppigt Foreningshuset Rødovregård. Lokalerne ejes i dag af Rødovre Kommune. Det er betydningsfuldt for aftenskolerne, at lokalerne har en central geografisk placering, er gratis eller billige, og at der er fleksible muligheder for booking. Aftenskolerne er overordnet set tilfredse med lokaleforholdene i Rødovre Kommune.

Aftenskolernes målgrupper

Der er ca. 4.729 indbyggere pr. aftenskole i Rødovre i 2023. Det svarer nogenlunde til landsgennemsnittet, men i forhold til andre bykommuner er det relativt få indbyggere pr. aftenskole. Rødovre har desuden et lidt lavere aktivitetsniveau end de øvrige vestegnskommuner med 34 indbyggere pr. undervisningstime.

I Rødovre Kommune tildeles midler til 'nedsat deltagerbetaling' (PEAS) til pensionister, efterlønsmodtagere, arbejdsløse, studerende, personer over 60 år, som er uden arbejde, og borgere på overgangsydelse, når de deltager i aftenskole i Rødovre. Den hyppigste aftenskolekursist er en kvinde over 60 år. Aftenskolerne oplever stor glæde ved at kunne tilbyde denne målgruppe fritidsaktiviteter, men de ønsker også at nå nye og andre målgrupper – som eksempelvis unge, børn og familier, mænd, etnisk udenlandske grupper og mennesker med ensomhed. Aftenskolerne har afprøvet forskellige praktiske 'greb', men oplever at være udfordret på flere elementer.

Aftenskolerne oplever, at Kultur og Fritid kan være en væsentlig ressource i at skabe kendskab til aftenskolens aktiviteter, ligesom folkeoplysningsudvalget og RAS også har en væsentlig opgave. Det er dog ikke alle aftenskoler, der ønsker at vokse i antal deltagere eller størrelse (aktiviteter).

³ Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til folkeoplysningsloven

Aftenskolernes undervisere

Tre ud af ni aftenskoler oplever at have de undervisere, de har brug for. De små et-faglige skoler oplever til gengæld at have svært ved at rekruttere nye og kvalificerede undervisere. Aftenskolerne peger på, at det kan skyldes ansættelsesforhold, vilkår og løn, samt at der ikke kommer tilstrækkelig mange 'nye' til i takt med at 'gamle' stopper. Aftenskolerne føler sig udfordret på ikke at kunne tilbyde mere stabilitet eller fastansættelser. Samtidig har aftenskolerne høje faglige krav til deres undervisere, ligesom deres kompetencer inden for 'holdledelse' og sociale egenskaber også vægtes højt.

Nogle aftenskoler oplever også, at aftenskoleunderviserne 'kan selv' eller 'kan hos andre' (herunder også hos andre aftenskoler), og savner i den forbindelse at kunne tilbyde gode forhold, så underviserne ikke føler sig ensomme eller skal møde op til kolde lokaler – eller øvrige udfordringer omkring undervisningen.

Aftenskolernes samarbejder

Aftenskolerne samarbejder med mange, herunder Kultur og Fritid andre aftenskoler og øvrige aktører herunder også private aktører i Rødovre Kommune.

Aftenskolerne i Rødovre oplever et velfungerende samarbejde med Kultur og Fritid bl.a. om booking og tildeling af lokaler til aftenskoleundervisning. Desuden oplever aftenskolerne god rådgivning vedrørende tilskud og regnskaber fra kultur- og fritidskonsulenten. Den personlige kontakt med medarbejderne i Kultur og Fritid er her en væsentlig styrke. Aftenskolerne oplever, at de sammen med kommunen finder gode og fleksible løsninger. Det er væsentligt for aftenskolerne, at der er en tæt dialog, et godt kendskab til hinanden, og at aftenskolerne tænkes ind i løsninger på kommunens opgaver. Derudover ønsker aftenskolerne, at kommunen er med til at sætte lige vilkår og rammer for aftenskolerne, så deres interne samarbejde har gode forudsætninger.

Noget tyder på, at aftenskolerne i praksis er konkurrenter om undervisere og deltagere og til en vis grad lokaler. Alligevel oplever aftenskolerne et stort ønske om at styrke samarbejdet aftenskolerne imellem, hvilket også allerede er i gang. Aftenskolerne har forskellige interesser, alt efter om de er små eller store. Blikket kan være på de store linjer i kommunen og på udviklingen, eller omvendt på den nære drift. Det er også forskelligt, i hvor høj grad aftenskolerne oplever at have noget at byde ind med i samarbejdet med de andre skoler. I samarbejdet mellem skolerne er RAS en væsentlig strukturel sammenslutning, ligesom en plads i folkeoplysningsudvalget også er af stor betydning. Her peger aftenskolerne på, at det er vigtigt at tale med en 'fælles stemme' og løfte fælles interesser politisk, ligesom udvalgene også fungerer som informationskilde til og fra de regionale skoler.

I samarbejdet med øvrige aktører foregår nogle som historiske og faste samarbejder og andre mere ad hoc afhængigt af aftenskolens aktivitet. Samarbejderne kan orientere sig mod at nå nye målgrupper eller skabe gode rammer for eksisterende aktiviteter. Fremadrettet har flere af aftenskolerne bl.a. ønske om at etablere samarbejde med boligforeningerne, bibliotekerne, sundhedscentrene, frivilligcentret og bostederne. Enkelte ønsker også at indgå i integrationsopgaven over for nytilkomne indvandrere i kommunen.

Kapitel 1: Aftenskolerne i Rødovre Kommune

Aftenskolelandskabet har siden 1990'erne gennemgået en transformation, hvor antallet af aftenskoler på landsplan er faldet fra 2.600 skoler i 1998 (Løvgreen et al. 1998) til 1.080 i 2017 (Bjerrum & Thøgersen 2018, 19). I lang tid har aktiviteten på området imidlertid været rimelig stabil med omkring 11 pct. af danskerne, der deltager i aftenskolerne. Ifølge de seneste tal fra 2020 har coronanedlukningerne ført til et lille fald i antallet af deltagere, og på daværende tidspunkt gik kun 8 pct. af danskerne i aftenskole (Eske et al. 2020, 11).

Ser man bort fra årene med corona, som man endnu ikke helt kan se den blivende effekt af, er der således mere tale om en centralisering af aftenskoleaktiviteterne end en egentlig nedgang i aktivitet. Der er en tendens til, at det er de små aftenskoler, som lukker, mens de store bliver større. Selvom der stadig er mange aftenskoler i landets yderområder, er der en tilbøjelighed til, at aktiviteterne samler sig i byerne. Det ses på, at der er relativt flere aftenskoleaktiviteter i mellem- og bykommuner end i yder- og landkommuner, når der tages højde for indbyggertallet (Thøgersen 2021, 19).

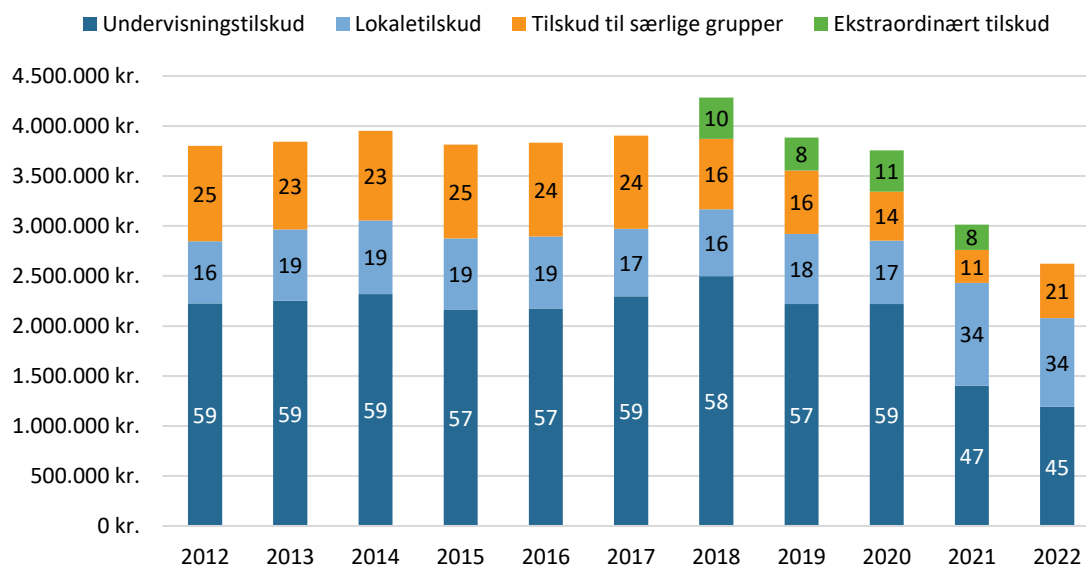
I alt 12 aftenskoler har haft aktivitet i Rødovre Kommune de sidste ti år, og antallet af aftenskoler med aktivitet i kommunen har været stabilt omkring otte-ni aftenskoler i perioden.

Aktivitetsmæssigt har aftenskoleområdet i Rødovre i perioden særligt været præget af, at en stor aftenskole gik konkurs i 2018. Lukningen af den store aftenskole med et højt aktivitetsniveau stemmer ikke overens med den landsdækkende tendens om, at det primært er de små aftenskoler, der lukker, mens de store bliver større. Aftenskolen, der måtte lukke, havde aktivitet svarende til knap 60 pct. af al aftenskoleaktivitet i kommunen i 2018.

Figur 1 viser Rødovre Kommunes samlede bevilling af tilskud til aftenskolerne de sidste ti år. Ser man på den samlede tilskudsbevilling til aftenskoleområdet, er den faldet med 31 pct. fra 2012 til 2022. Efter en nedgang i tilskud i forbindelse med den nævnte aftenskoles konkurs og coronanedlukningen, har tilskudsbevillingerne ikke fundet tilbage til det niveau, der var før⁴.

⁴ For mere viden om konsekvenserne af COVID-19 hos aftenskolerne i Rødovre henvises Rødovre aftenskolesamråds undersøgelse, se Svanholm 2020.

Figur 1: Tilskuddets fordeling og udvikling 2012-2022 (kr.)

Figuren viser det samlede tilskud til aftenskoler i Rødovre Kommune fra 2012 til 2022. Tilskuddet fordeles på tre typer: tilskud til undervisning, lokaletilskud og tilskud til særlige grupper. Særlige grupper dækker over nedsættelse af egenbetaling for udvalgte grupper (PEAS-tilskud). Ekstraordinært tilskud dækker over det tilskud, som er bevilget derudover. Der er bevilget et ekstraordinært tilskud i 2018 samt et i 2019-2021 og et i 2020-2021 til inventar. Mærkater angiver andel i pct. Faste 2022-priser (kr.)

Kilde: Bevilling af tilskud til aftenskolerne i Rødovre Kommune i 2022 samt Danmarks Statistik: PRIS9 (2023)

Ser man på udviklingen i de enkelte aftenskoler tilskud i Rødovre Kommune (figur 6 i bilag 2), peger den på, at det tilskud, den lukkede aftenskole skulle have haft, i stor udstrækning blev fordelt på kommunens øvrige aftenskoler. Blandt andet steg AOFs tilskudsbevilgning fra 2018-2019 med 919.887 kr. svarende til 69 pct. af den nedlukkes aftenskoles tilskud. Også Gigtskolens bevilling steg markant med 62.433 kr. svarende til 178 pct., og tilmed blev aftenskolen 'Mental Sundhed' grundlagt samme år.

Når man kigger på udviklingen i tilskuddet, er det vigtigt generelt at se det i sammenhæng med udviklingen i aktivitetsniveau (Thøgersen 2021, 14).

Tallene fra Rødovre Kommune tyder på, at de andre aftenskoler ikke helt kunne erstatte aktiviteten i den lukkede aftenskole. En del af det øgede tilskud blev således tilbagebetalt. Ser man på figur 1 er det også særligt det direkte tilskud til undervisningstimer, der er faldet i perioden, mens lokaletilskuddet og tilskuddet til særlige grupper har været mere stabilt. Sammenlagt peger tallene på, at aktivitetsniveauet har taget et dyk efter aftenskolens nedlukning.

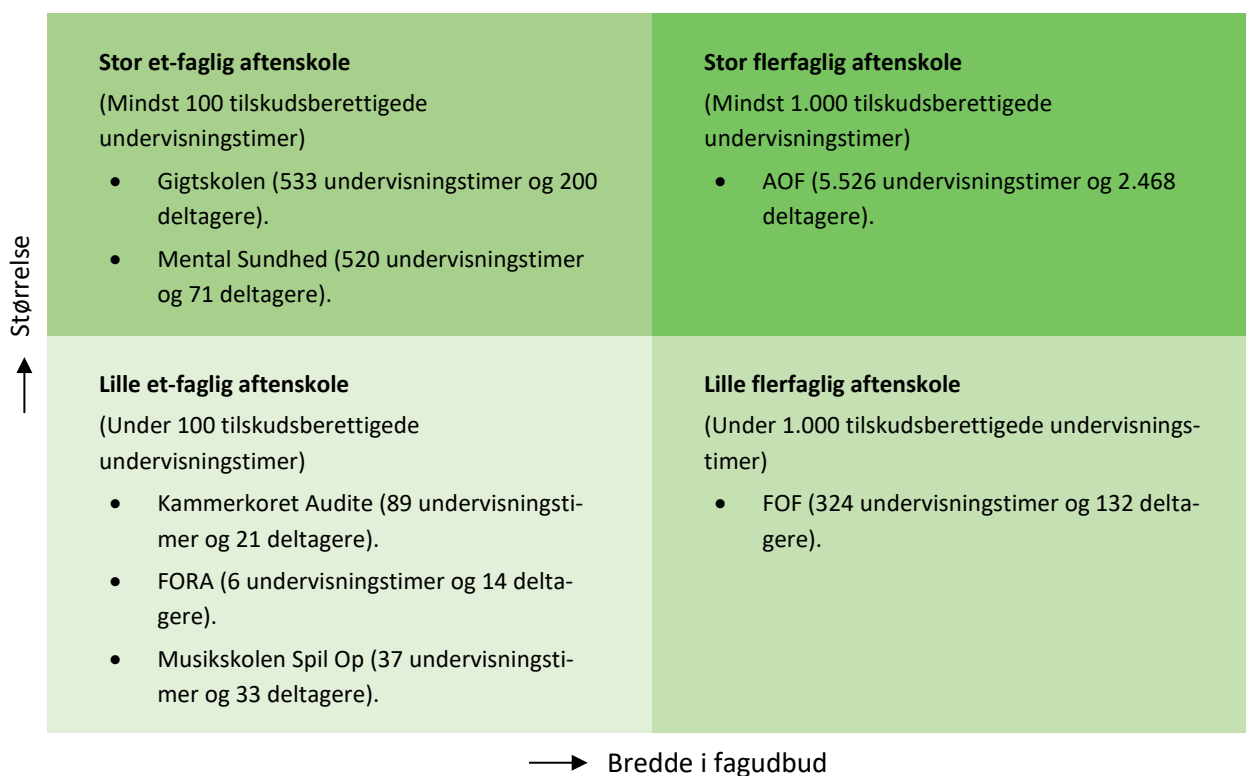
Som det fremgår af figur 1 ovenfor, har det samlede lokaletilskud til aftenskolerne været relativt stabilt i perioden 2012 til 2020. I 2021 steg lokaletilskuddet imidlertid fra cirka 575.000 kr. i 2020 til cirka 950.000 kr. i 2021, hvilket svarer til en stigning på 65 pct. (jf. figur 7 i bilag 2). Sammenholdes lokaletilskuddet med det samlede tilskud til aftenskoleområdet, så udgør lokaletilskuddet mellem 16 og 19 pct. i perioden 2012-2020. Denne andel stiger til 34 pct. i 2021 og 2022. Samtidig med at det samlede tilskud er blevet mindre, er

lokaletilskuddet steget og udgør derfor en større andel af de kommunale tilskud til aftenskolerne i Rødovre end tidligere.

Billedet lige nu

Der er i 2023 ni aktive aftenskoler i Rødovre⁵, som hver er karakteriseret ved forskellige fagligheder, målgrupper og størrelser. Aftenskolelandskabet i kommunen viser således meget fint den store variation i aftenskoletyper, der er kendetegnende for feltet. Der er helt små aftenskoler, som måske kun har et enkelt undervisningstilbud og er helt specialiserede i deres fagudbud. Så er der på den anden side de flerfaglige aftenskoler, som har et bredere udbud af fag. I rapporten 'Aftenskolerne - hvordan har de det?' kategoriserede Bjerrum og Thøgersen landets aftenskoler i fire kategorier ud fra skolernes størrelse og bredde i fagudbud. Kategorierne er: små et-faglige aftenskoler, store et-faglige aftenskoler, små flerfaglige aftenskoler og store flerfaglige aftenskoler (Bjerrum & Thøgersen 2018). Figur 2 viser kommunes aftenskoler fordelt i de fire aftenskolekategorier.

Figur 2: Fire typer af aftenskoler i Rødovre Kommune

Gigtskolen har et stykke tid haft et klaverhold for ukrainske flygtninge og kan på den måde siges at være en stor flerfaglig skole. Det er imidlertid en undtagelse, og lederen understreger i sit interview, at det er en skole, der har sundhed og bevægelse i fokus, hvorfor den her er kategoriseret som en et-faglig skole. IOF og SUKA er ikke med her, da de ikke får undervisningstilskud i Rødovre Kommune. N = 7. Kilde: Bjerrum & Thøgersen, 2018. Tilskudsregnskaber fra Rødovre Kommune i 2022.

⁵ Se sidste offentliggjorte liste om tilskud til undervisning i Rødovre Kommune fra 2019.

Alle fire typer af aftenskoler at finde i Rødovre Kommune. Nogle aftenskoler har mindre end 90 tilskudsberettigede undervisningstimer om året, mens en aftenskole har helt op mod 5.526 undervisningstimer i kommunen. Samlet stod de syv hjemmehørende aftenskoler i 2022 for 7.034 tilskudsberettigede undervisningstimer med samlet 2.939 deltagere. Aftenskolerne kan have flere aktiviteter, som ikke er tilskudsberettigede gennem folkeoplysningsloven, eller som finansieres på anden vis, men det fremgår ikke af denne undersøgelse.

Der er således væsentlige forskelle i aftenskolernes profiler. Der er aftenskoler i og uden for de landsdækkende oplysningsforbund, kor, skoler med et specialiseret fagudbud og skoler med bredere udbud. De store aftenskoler har også aktivitet i andre kommuner end Rødovre. Det kan kobles til den landsdækkende tendens, man har set over de sidste år, som indebærer, at aftenskoleaktiviteten centraliseres på færre aftenskoler, som altså nu dækker større geografiske områder. Tabel 1 viser en oversigt over aftenskolerne i Rødovre Kommune og deres karakteristika.

Tabel 1: Aftenskoler i Rødovre Kommune 2023 – et overblik

Aftenskolens navn	Aftenskolens karakteristika
AOF Rødovre-Brøndby	AOF Rødovre og AOF Brøndby blev i 2023 lagt sammen til én aftenskole, og havde i 2022 aktivitet, der svarede til 79 pct. af al aftenskoleaktivitet Rødovre Kommune. Har et bredt udbud af fag. Skolelederen er medlem folkeoplysningsudvalget. Skolens lokale rolle beskrives som at skabe glæde i lokalsamfundet, bidrage til folkesundhed og arbejde med dagsordner som ensomhed, bæredygtighed, fællesskab og demokrati.
FOF (nu FOF Københavns Omegn)	FOF Københavns Omegn har aktivitet i Rødovre, Albertslund, Ballerup, Brøndby, Glostrup, Herlev, Taastrup og Vallensbæk. FOF Brøndby-Rødovre fusionerede fra 2023 med FOF Københavns Omegn. Har et bredt udbud af fag, men et særligt fokus på bevægelsesfag. Bidrager med et større kor (30 deltagere) og nogle bevægelsesfag.
FORA Hvidovre	FORA Hvidovre består af tre foreninger: Rødovre, København og Hvidovre, som er den største. Der sidder en bestyrelse for hver afdeling med en formand hjemmehørende i kommunen. Aftenskolen udbyder flere fag, men har et særligt fokus på hensyntagende fag. I Rødovre afholdes der overvejende kulturfag. Bidrager til lokalområdet med fællesskab og netværk gennem aktiviteter. Afholder minimum et foredrag om året.
Gigtskolen	Gigtskolen er en aftenskole med aktivitet i 11 forskellige kommuner i Nordsjælland og i Københavnsområdet, herunder i Rødovre. Skolelederen er medlem af folkeoplysningsudvalget. Har et særligt fokus på bevægelsesfag både i vand og over vand. Tilbyder særligt tilrettelagt undervisning til målgruppen, som er borgere med fysiske

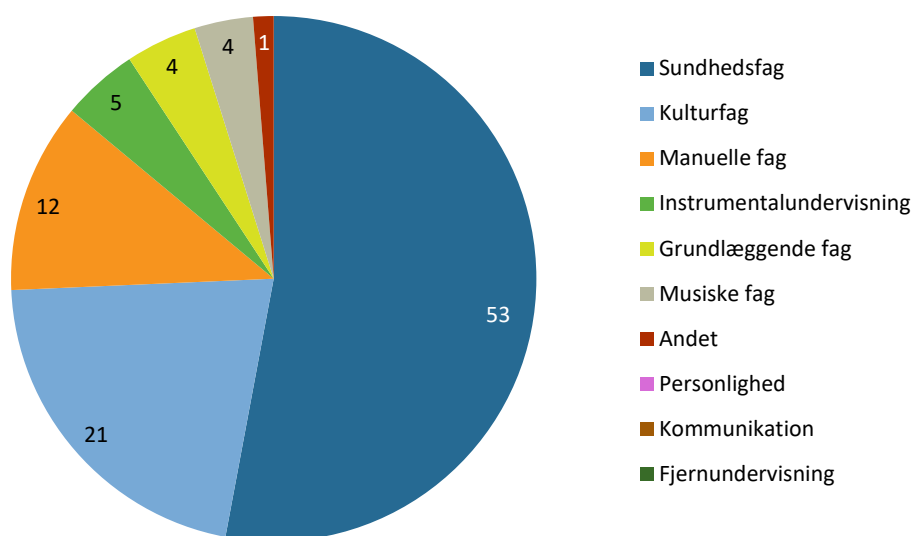
	<p>og psykiske skavanker. Har dog også få andre kurser, eksempelvis klaverhold for ukrainske flygtninge.</p> <p>Bidrager med hensyntagende undervisning og har god tilslutning hertil.</p>
IOF	<p>Invalideredes Oplysningsforbund er en aftenskole for voksne med bevægehandicap bosiddende i hovedstadsområdet. Er en af de to aktive aftenskoler, der er godkendt i Rødovre Kommune som regional skole.</p> <p>Har et bredt udbud af fag og desuden en skoleforening, som laver sociale arrangementer for skolens kursister.</p>
Kammerkoret Audite	<p>Kammerkoret Audite er et kor, der øver en gang om ugen. Holder koncerter til gudstjenester og andet i Hendriksholm Kirke i Rødovre og tager hvert andet år gerne på international koncertrejse. Den eneste ansatte ved aftenskolen er dirigenten. Fra 2024 bliver Audite en del af Musisk Oplysnings Forbund, som er en godkendt aftenskole i kommunen, men som hidtil ikke har modtaget tilskud.</p> <p>Bidrager som kirkesangere (vikarer) eller til 'Rødovre-dage' og tidligere også med til 'Sang på engen'. Der kommer mange til koncerterne.</p>
SUKA	<p>SUKA er en regional aftenskole i Københavns omegn og Frederiksberg, der tilbyder undervisning for udviklingshandicappede og særligt tilrettelagt undervisning med små hold. Desuden har aftenskolen undervisning for synshandicappede borgere. Er den anden af de to aktive aftenskoler, der er godkendt i Rødovre Kommune som regional skole.</p>
Mental Sundhed	<p>Mental Sundhed er en aftenskole med et fokuseret fagudbud, der rummer gymnastik og kor. Aftenskolen har med gymnastik og kor for lungepatienter er særligt fokus på sundhedsfag.</p> <p>KOL-koret giver koncerter, eksempelvis på plejecentre, og tilføjer noget til lokallivet i Rødovre på den vis.</p>
Musikskolen Spil Op	<p>Musikskolen Spil Op er en aftenskole med tre forskellige afdelinger i Glostrup, Taastrup og fra 2020 også i Rødovre. Afdelingerne har hver sin bestyrelse. I Rødovre er fokus på musik samt kreative fag.</p> <p>Aftenskolen bidrager til de lokale fællesskaber gennem caféer for alle med gratis adgang. Der kommer både lokale og nogle, som hører om arrangementerne på Facebook. Vil gerne ud på plejecentre og bidrage med musikalske indslag eksempelvis med harmonika.</p>

Kilde: Skolernes hjemmesider og interviews med skoleledere. Der er aktuelt fire godkendte regionale aftenskoler, heraf er to af dem aktive.

Oversigten understreger ligesom figur 2 skolernes forskelligheder i både fokus og udbredelse, men samtidig peger den også på et aftenskolelandskab, der er meget stærkt inden for sundhedsområdet og for målgrupper med særlige behov. Med to aktive regionale skoler, der særligt har tilbud til borgere med handicap, og fire skoler, der i høj grad har et sundhedsfremmende sigte, er det et af de centrale karakteristika for aftenskolerne i kommunen. Også de flerfaglige skoler har mange tilbud i denne kategori. Hos AOF, der er den største aftenskole i kommunen, udgjorde sundhedsfag i 2022 48 pct. af deres tilskudsberettigede undervisningstimer.

Den samlede profil understreges af figur 3, der viser, at 53 pct. af alle undervisningstimerne i kommunen i 2022 var sundhedsfag. Billedet bliver også tydeligt, når man sammenligner med de 25 kommuner, der i rapporten 'Folkeoplysningen i kommunerne' har angivet fordelingen på fag. Her er det sammenlagt 32 pct. af undervisningstimerne, der er sundhedsfag (Thøgersen 2021, 24). Rødovre Kommunes aftenskoler har altså en betydeligt større andel sundhedsfag. De to andre store faggrupper er kulturfag og manuelle fag, som udgør henholdsvis 21 pct. og 12 pct. af den samlede aktivitet. Dernæst fylder instrumentalundervisning, grundlæggende fag og musiske fag også i billedet, mens resten af fagtyperne ikke er blevet anvendt i 2022.

Figur 3: Aftenskoleaktivitet fordelt på fagtyper i 2022 (pct.).

Figuren viser aftenskoleaktivitetens fordeling på fagtyper baseret på undervisningstilskuddet. Aktiviteten er målt i antal deltagere. Fagtyperne er kommunens inddeling, og det er op til aftenskolerne selv at opgøre aktivitet på fagtyper. N = 2.939. Kilde: Tilskudsregnskaber fra Rødovre Kommune i 2022.

I forhold til andre kommuner og aftenskoler er det imidlertid også interessant, at kulturfag er større end de manuelle fag. Både Thøgersen 2021 og en undersøgelse af aftenskolernes fagudbud viser en tendens til, at manuelle fag typisk er aftenskolernes næststørste fagtype (Bjerrum 2020).

Rammerne for aftenskolerne i Rødovre Kommune

Som for det folkeoplysende foreningsliv danner folkeoplysningsloven de overordnede rammer for kommunernes tilskudsmuligheder til aftenskolernes aktivitet. Loven er imidlertid i høj grad en rammelov, som kan præges meget forskelligt i kommunerne. Hver kommune har derfor deres egne retningslinjer. Dette afsnit ser nærmere på de vilkår, der er beskrevet i kommunens retningslinjer fra 2023 ('Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til Folkeoplysningsloven⁶').

⁶ Rødovre Kommune: Folkeoplysningspolitik (2022)

For aftenskolernes økonomi er især kommunens tilskudsbrøker og den samlede ramme til området vigtige parametre.

Tilskudsbrøker

I modsætning til det folkeoplysende foreningsliv, der ofte modtager tilskud efter antallet af medlemmer, kan de folkeoplysende skoler modtage tilskud til betaling af undervisere og ledere. Siden 2003 har der i folkeoplysningsloven været en begrænsning på, hvor stor en andel af udgifterne kommunerne må dække.

Ligesom næsten alle landets kommuner (97 pct.) følger Rødovre Kommune folkeoplysningslovens makstilskud på 1/3 af aftenskolernes lønudgifter til den almene undervisning (Thøgersen 2021, 28). Foredrag registreres som almen undervisning og godtgøres som højst seks undervisningstimer.

Tabel 2: Anvendte tilskudsbrøker i Rødovre Kommune sammenholdt med landsplan

	Tilskudsbrøk i Rødovre Kommune	Andel af kommuner, der på landsplan anvendte tilsvarende tilskudsbrøk i 2018 (pct.)
Almindelig undervisning	1/3	97
Handicapundervisning	7/9	38
Instrumentalundervisning	1/2	26

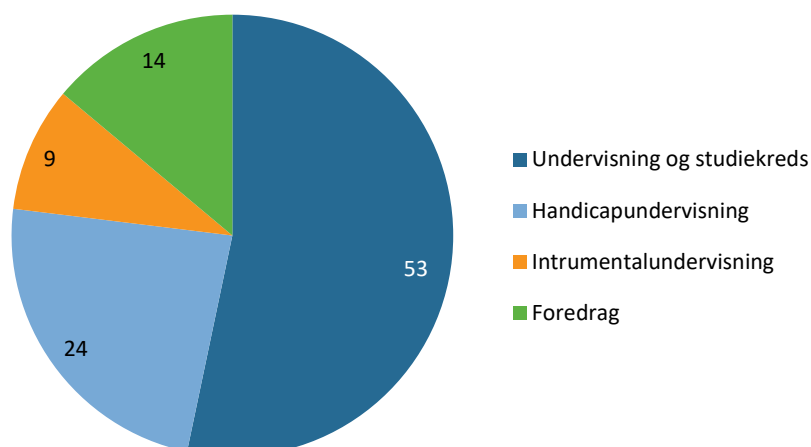
Tabellen viser de gældende tilskudsbrøker på aftenskoleområdet i Rødovre Kommune samt andelen af danske kommuner, der opererer med en tilsvarende tilskudsbrøk. Kilde: Thøgersen, 2021 og 'Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til Folkeoplysningsloven'.

På handicapundervisning har kommunen en lavere tilskudsbrøk end lovens maksimale tilskudsbrøk på 8/9, som stadig bruges i de fleste kommuner (57 pct. på landsplan) (Thøgersen 2021, 28).

Det, loven behandler som 'små hold', som blandt andet dækker instrumentalundervisning, har i loven ingen brøkanvisning. I 2018 var den mest anvendte brøk på landsplan (med 71 pct. af kommunerne) 5/7 (Thøgersen 2021, 29), hvor Rødovre Kommune anvender 1/2. Retningslinjerne giver mulighed for at anvende fleksible tilrettelæggelsesformer, men det har dog ikke været brugt af aftenskolerne i kommunen.

Figur 4 viser aftenskoleaktiviteten i Rødovre fordelt på tilrettelæggelsesformer. Figuren viser, at 53 pct. af det samlede antal undervisningstimer i Rødovre Kommune i 2022 var 'undervisning og studiekreds', som svarer til almen undervisning. 24 pct. af det samlede antal undervisningstimer er kategoriseret som handicapundervisning, 14 pct. er foredrag, og instrumentalundervisning udgør 9 pct. af de tilskudsberettigede undervisningstimer.

Figur 4: Undervisningstimer fordelt på tilrettelæggelsesformer i 2022 (andel i pct.)

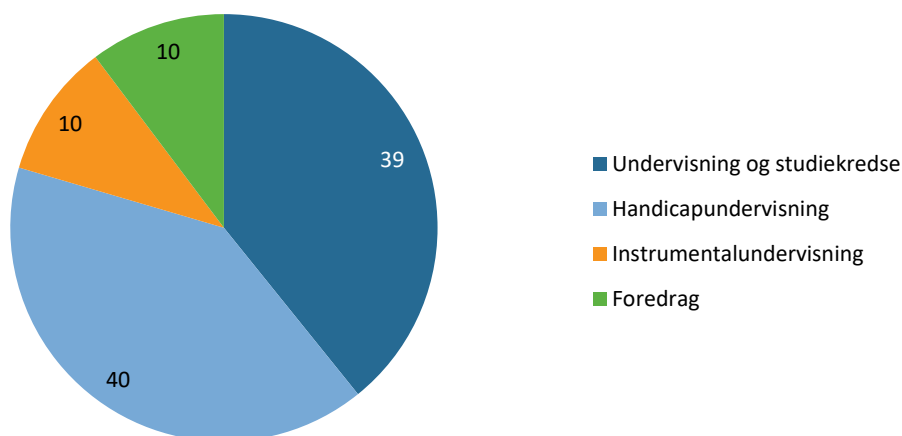

Figuren viser, hvordan undervisningstimerne fordeler sig på de fire tilrettelæggelsesformer i Rødovre Kommune. Undervisningstimerne baserer sig på aftenskolernes indberetning af undervisningstimer i tilskudsregnskaberne i 2022. N = 7.034.

Kilde: Tilskudsregnskaber fra Rødovre Kommune i 2022.

Figur 5 angiver aftenskolernes endelige tilskud fordelt på tilrettelæggelsesformer i 2022. Her bliver tilskudsbrøkernes betydning tydelig, og særligt handicapundervisningen kommer naturligt til at udgøre en større andel af det samlede tilskud sammenlignet med fordelingen af undervisningstimer.

Figur 5: Tilskud til undervisning fordelt på tilrettelæggelsesformer i 2022 (andel i pct.)

Figuren viser, hvordan tilskuddet til leder- og lærerløn fordelte sig på de fire tilrettelæggelsesformer i Rødovre Kommune i 2022.

Kilde: Tilskudsregnskaber fra Rødovre Kommune i 2022.

Sammenligner man med de kommuner, der i 'Folkeoplysningen i kommunerne' har angivet fordelingen på tilrettelæggelsesformer og tilskud (Thøgersen 2021, 24; 34), er de tilsvarende tal, at 30 pct. af undervisningstimerne er tilrettelagt som handicapundervisning mens tilskuddet til den tilrettelæggelsesform udgør 40 pct af det samlede tilskud.

Yderligere retningslinjer omkring handicapundervisning

Flere kommuner har været opmærksomme på, at handicapundervisningen på grund af den højere tilskudsbrøk (og aftenskolerens evne til at rumme mennesker med handicap i deres undervisning) har udgjort en stor del af det samlede tilskud, som det er tilfældet i Rødovre Kommune.

Flere af landets kommuner har derfor indført særlige procedurer i forhold til tilskud til handicapundervisning. For eksempel benytter 60 pct. af landets kommuner handicapklæring, som den enkelte deltager skal udfylde for at udløse tilskuddet. 65 pct. af kommunerne har valgt at sætte en maksimumgrænse for deltagerantallet på holdene (Thøgersen 2021, 39). Begge retningslinjer bruges i Rødovre Kommune. Deltagerne skal udfylde en handicapklæring for at udløse tilskudsbrøken på 7/9, og et hold, hvor alle deltagerne er handicappede i relation til emnet, må maksimum have otte deltagere. Kommunen giver også mulighed for undervisning på blandede hold, hvor der så højest kan være ti deltagere, hvor maksimum fem deltagere har et handicap i forhold til emnet.

Tilskud til debatskabende aktiviteter

En del af beløbsrammen er ifølge folkeoplysningsloven øremærket til debatskabende aktiviteter svarende til 10 pct. af det samlede tilskud. De to regionale aftenskoler, der er med i undersøgelsen, modtager ikke tilskud til undervisningstimer og derfor heller ikke til debatskabende aktiviteter, hvilket efterlader i alt syv aftenskoler i kommunen, som modtager tilskuddet.

I folkeoplysningsbekendtgørelsen bliver kravene til debatskabende aktiviteter udlagt således: "Emnerne skal sættes ind i en bredere, samfundsbetonet og helhedsorienteret ramme, og de skal rette sig mod brede målgrupper" (Retsinformation 2011). Disse krav kan medføre, at nogle aftenskoler kan have svært ved at finde det relevant at afvikle sådanne debatskabende aktiviteter. Benyttes beløbet ikke af en aftenskole, skal det refunderes til kommunen.

Det er udbredt blandt aftenskolerne i Rødovre, at en stor del af de disse midler – særligt de senere år – ikke bliver brugt fuldt ud. Det har resulteret i en gennemsnitlig tilbagebetaling af tilskuddet på 31 pct. de sidste fem år. I 2022 betalte fem ud af syv aftenskoler midlerne afsat til debatskabende aktivitet helt eller delvist tilbage. AOF og Gigtskolen betalte hhv. 13 pct. og 12 pct. af midlerne tilbage. Kammerkoret Audite, FOF og FORA betalte alle midlerne tilbage. Dette harmonerer også med billedet på landsplan. I 2018 var der i 82 pct. af kommunerne aftenskoler, der betalte midlerne til debatskabende aktivitet helt eller delvist tilbage (Thøgersen, 2021).

Vifos landsdækkende undersøgelse af aftenskolerne fra 2018 viser, at der er flere grunde til, at beløbet i mange tilfælde bliver betalt tilbage. Den hyppigste grund til, at aftenskolerne har svært ved at få anvendt midlerne er, at der er for få midler afsat (Bjerrum og Thøgersen 2018, 49). Desuden angiver mange aftenskoler, at midlerne ikke er relevante for aftenskolen målgruppe samt deres faglige profil.

Særlige tilskud

Nedsat deltagerbetaling

For at sikre en mere lige adgang til aftenskolernes aktiviteter har kommunerne mulighed for at give tilskud til nedsat deltagerbetaling til udsatte grupper. Det har 34 pct. af landets kommuner valgt at benytte sig af (Thøgersen, 2021, 44). Rødovre Kommune yder også dette tilskud og giver tilskud til pensionister, efterlønsmødtagere, arbejdsløse, studerende, personer over 60 år, som er uden arbejde, og borgere på overgangsydelse, når de går i aftenskole i Rødovre.

Tabel 3: Sats for nedsættelse af egenbetaling i Rødovre Kommune

	Sats
Almindelig undervisning	11 kr. pr. lektion
Motions- og bevægelsesfag	11 kr. pr. lektion
Handicapundervisning	11 kr. pr. lektion
Instrumentalundervisning	11 kr. pr. lektion
Foredrag	25 kr. pr. foredrag (dog maksimalt 50 pct. af foredragsgebyret)

Tabellen præsenterer de gældende sats for nedsat deltagerbetaling for udvalgte grupper i Rødovre Kommune.

Kilde: Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til Folkeoplysningsloven

Regionalskoleordningen

I udgangspunktet skal en aftenskole være hjemmehørende i den kommune, de får tilskud i. Som tidligere nævnt er der sket en centralisering af aftenskoler, og det er i stigende grad almindeligt, at (større) aftenskoler er aktive i flere forskellige kommuner. Ofte kombineres det med en lokal bestyrelse, så aftenskolerne dermed bliver hjemmehørende. Rødovre Kommune har imidlertid siden 2003 godkendt fire regionale aftenskoler, der alle er specialiserede i undervisning af mennesker med handicap⁷. Heraf er IOF og SUKA stadig aktive i kommunen. Som regional skole kan de uden at være hjemmehørende i kommunen få stillet lokaler til rådighed, og deltagerne kan modtage tilskud til nedsættelse af deltagerbetaling.

Hvis hjemmehørende aftenskoler i kommunen har aktiviteter i andre kommuner, skal det godkendes af Kultur- og Fritidsudvalget, hvis aktiviteten udgør mere end 20 pct. af den samlede virksomhed.

Tilskud til transport

Nogle kommuner giver yderligere et tilskud til transport. I Rødovre Kommune gives der ikke tilskud til transport jf. 'Retningslinjerne for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune'. Alligevel kan aftenskolerne på vegne af deres deltagere søge om tilskud til transport. Det er socialforvaltningen, som på baggrund af indsigt i borgerens økonomi og behov afgør, hvorvidt der bør gives et transporttilskud. Socialforvaltningen

⁷ Blindes Oplysnings Forbund i Storkøbenhavn – BOS, Invalideredes Oplysnings Forbund – IOF, Skolen for Apopleksi- og Afasiramte og Specialundervisning for voksne i Storkøbenhavn – SUKA

har ikke vurderet et tilstrækkeligt behov for økonomisk støtte til transport blandt ansøgere i den undersøgte periode.

Ekstraordinært tilskud

I perioden 2019-2020 er der desuden i alt blevet bevilget 911.420 kr. fra en ekstraordinær pulje til voksenundervisning samt tilskud til inventar. Puljen er oprettet, fordi der ikke kunne ydes maksimalt tilskud efter brøkerne i perioden, og desuden med formålet om at aftenskolerne i kommunen skulle overtage den nævnte nedlukkede aftenskoles aktiviteter.

Lokaletilskud

Som for mange andre foreningsaktiviteter er det centralt for aftenskolerne at have gratis eller billig adgang til lokaler, så de kan holde udgifterne til drift af aktiviteter nede. Ifølge folkeoplysningsloven er kommunerne forpligtet til at stille et egnet lokale til rådighed til aftenskolernes aktiviteter. Hvis det ikke er muligt, skal kommunen yde tilskud til lokaleleje i forbindelse med aftenskoleaktivitet.

Rødovre Kommune dækker 75 pct. af de faste lejeudgifter, som dog maksimalt må svare til Kulturministeriets fastlagte satser. Som figur 1 ovenfor viste, udgjorde lokaletilskuddet i 2022 34 pct. af det samlede tilskud på området.

Størstedelen af aftenskoleundervisningen i Rødovre Kommune foregår dog i kommunale lokaler, hvor aftenskolerne kan lave enkelte bookinger og sæsonbookinger. I 2022 var der i alt 223 ansøgninger om sæsonbookinger, hvoraf ti ansøgninger blev afvist. Disse afviste lokaler er overvejende faglokaler.

Desuden har kommunen et særligt tilskud til administrationslokaler. Her kan aftenskolerne få tilskud til 75 pct. af de faktiske udgifter – dog maksimalt 100.000 kr. Alle aftenskoler kan søge om dette tilskud, men det er en forudsætning, at aftenskolen har hjemsted i Rødovre Kommune og at administrationslokalerne er placeret her, samt at mindst 50 pct. af skolens undervisning foregår i Rødovre Kommune⁸.

Tilskudsrammen

Selvom en kommune har fastsat tilskudsbrøker i deres retningslinjer, er det ikke alle kommuner, der har en tilskudsramme, der er stor nok til at yde maksimalt tilskud efter brøkerne. Det betyder således, at aftenskolerne i disse kommuner får et lavere tilskud, end de er berettiget til ud fra tilskudsbrøkerne. I 2018 var der 22 kommuner, der svarede, at der ikke var ydet maksimalt tilskud efter brøkerne (Thøgersen 2021, 31).

Rødovre Kommune har imidlertid været i stand til at udbetale hele rammen de sidste par år.

⁸ Retningslinjer for tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune i henhold til Folkeoplysningsloven

I de følgende fire kapitler vil aftenskoleledernes perspektiver på deres vilkår og rammer for at drive aftenskole, som de kommer til udtryk i interviewene, i højere grad blive inddraget og danne fundament for kapitlernes pointer.

Kapitel 2: Lokaleforholdene i Rødovre

De økonomiske forhold omkring aftenskolerne lokaler er belyst i kapitel 1 i denne rapport, og det i lovgivningen bestemte, men stadig meget komplekse og mangeartede begreb 'egnet lokale' er behandlet dybdegående i rapporten 'Lokaler til aftenskoleundervisning' (Thøgersen, Jensen & Bjerrum 2023, 61-81). Fokus for dette afsnit vil være:

- Hvilke lokaler der benyttes af aftenskolerne i Rødovre
- Den samlede lokalesituation, som den opleves for hver af aftenskolerne
- Samarbejdet om lokalerne med Kultur og Fritid i Rødovre Kommune.

Helt overordnet beskriver aftenskolerne i Rødovre et velfungerende samarbejde med Rødovre Kommune omkring booking og tildeling af lokaler til aftenskoleundervisning. Der er ansat en administrativ medarbejder, som forvalter systemet og varetager dialogen med aftenskolerne.

"Og kommunen er villig. Jeg har sagt til dem, at jeg jo ikke kender området, så siger de: 'Ring til os, så skal vi nok prøve at se, om vi kan anvise jer nogle lokaler, for vi kender det.'"

Interview aftenskoleleder 3

Citatet viser, at det for en aftenskole, som er ny i Rødovre Kommune og derfor ikke kender den så godt, er en positiv oplevelse at kontakte Kultur og Fritid. Det er altså både aftenskoler, der har været i Rødovre i mange år, og 'nye' aftenskoler i kommunen, som oplever et godt samarbejde med kommunen.

I Vifos undersøgelse af aftenskolelokaler i København (Thøgersen, Jensen & Bjerrum 2023, 92-96) ses, at den tætte dialog bl.a. omkring lokaleforhold, booking m.v. netop er et element, som aftenskolerne i København ønsker sig. Rødovre Kommune er væsentlig mindre end København, og derfor kan erfaringerne ikke sammenlignes én til én, men for Rødovre Kommunes aftenskoler er dette behov opfyldt, og den personlige kontakt med medarbejdere i Kultur og Fritid er en styrke, idet det opleves som nemt for aftenskolerne hurtigt at komme i kontakt med kommunen.

Aftenskolernes lokaler

Stort set alle aftenskolerne i Rødovre bruger i en vis udstrækning kommunale lokaler eller har på anden vis adgang til gratis lokaler. Tabel 4 beskriver nærmere de enkeltes skolars brug af lokaler og deres behov.

Tabel 4: Aftenskolernes lokaleforhold

Aftenskolens navn	Aftenskolens lokaler
AOF Rødovre-Brøndby	<p>Hører til i Foreningshuset Højsnæsvej 63, som er en selvejende institution, der modtager tilskud fra kommunen. Her lejer AOF 1. sal og betaler husleje til foreningshuset, hvorefter de modtager lokaletilskud fra Rødovre Kommune. AOF lejer sig ydermere ind i nabohuset nr. 61, som er privat ejet.</p> <p>De to matrikler gør, at AOF kan have flere aktiviteter kørende samtidig, f.eks. zumba, yoga og møbelpolstring. Lokalerne er lyse og med spejle. Desuden er flere andre foreninger også i huset, hvilket giver noget liv og synergier i forhold til det folkeoplysende sigte med aftenskolen.</p> <p>AOF er meget tilfredse med de lokaler, de har i Foreningshuset. De oplever til tider vanskeligheder ved at få egnede lokaler nok grundet vækst.</p>
FOF (nu FOF Københavns Omegn)	<p>Har tidligere anvendt 'Milestedet', men anvender nu primært Rødovregård samt gymnastiksale og madlavningslokaler på folkeskoler.</p> <p>Kan godt blive udfordret af kolde lokaler i vintersæsonen.</p> <p>FOF er dog overordnet tilfredse med lokalerne og har de lokaler, de har brug for.</p>
FORA Hvidovre	<p>Er fortrinsvis i Rødovregård, hvor de anvender foredragslokaliteter og møderum. Oplever et velfungerende bookingsystem, hvor man også kan bestille tilbehør som mikrofoner og projektor m.v.</p> <p>Ville gerne have mulighed for at booke et lille mødelokale på mere fast basis eller f.eks. hver tirsdag i en sæson.</p> <p>Har oplevet udfordringer med at få lokaler i Rødovre i dagtimerne. Har mange ældre deltagere, som gerne vil gå til aktivitet i dagtimerne og gerne tæt på offentlig transport⁹.</p> <p>Har oplevet, at folkeskoler en gang imellem har været beskidte efter børnenes skoledag, eller kampsportslokaler, hvor gulvet var så blødt, at de ældre ikke kunne holde balancen.</p> <p>Er tilfredse med de lokaler, de har på Rødovregård, men savner lokaler i dagtimerne og mere 'faste og kontinuerlige' bookingmuligheder. Dertil ønsker de bedre 'egnede lokaler' til deres deltagergruppe.</p>
Gigtskolen	<p>Anvender varmtvandsbassiner, og har derfor ikke egne lokaler. Det opleves for dyrt.</p> <p>Lejer sig ind i lokaler som Landsforeningen af Polio- Trafik- og Ulykkesskadede (PTU) ejer på Fjellhammervej. Det opleves som et meget velegnet varmvandsbassin, der er handicaptilpasset. Det er dog en væsentlig udgift for aftenskolen. Desuden lejer de private lokaler på Tæbyvej og i Vestbadet.</p> <p>Anvender Rødovregård til debatskabende arrangementer og ellers øvrige kommunale lokaler. Eksempelvis har de et samarbejde med Musikskolen til deres instrumentelle hold.</p> <p>Gigtskolen er tilfredse med deres varmtvandsbassiner. Dog er prisen en væsentlig udfordring, ligesom det er svært at finde de lokaler, de har brug for. Aftenskolen har netop fået mulighed for på enkelte hold at bruge gratis kommunale lokaler. Vil gerne have flere offentlige lokaler, så det er muligt at tilbyde nogle billigere kurser.</p>

⁹ Se ydermere Thøgersen, Jensen & Bjerrum (2023, 62-63). Her svarer 80 pct. af aftenskolerne i Københavns Kommune, at det er 'meget vigtigt' eller 'vigtigt' at lokalet ligger tæt på offentlig transport.

IOF	<p>IOF er primært på Tinderhøj Skole i Rødovre. Det er betydningsfuldt med den centrale placering for kursisterne, idet godt halvdelen af kursisterne er bosiddende i Rødovre midt.</p> <p>IOF har kursister fra flere kommuner, idet de er en regional skole. De kan dog ikke modtage tilskud til lokale fra f.eks. Københavns Kommune (til Københavnske borgere), hvis aktiviteten finder sted i en anden kommune.</p> <p>Der er brug for stor gulvplads og varme, og det sidste har været en udfordring i Rødovre, som dog er løst i samarbejde med kommunen. Ligeledes har der været udfordringer med rengøring efter endt skoledag, som også er løst i samarbejde mellem aftenskolen og de lokale lærere på folkeskolen. IOF har en struktur omkring lokalerne, hvor underviserne aktivt inddrages i forberedelserne ved sæsonstart. Hjælpere og undervisere er med ovre i lokalerne og ser dem, så de forberedes og også kan høres omkring deres behov.</p> <p>IOF er overordnet tilfredse med lokalerne og har de lokaler, de har brug for. Der har været udfordringer omkring 'egnhed' og rengøring, som dog er løst i godt samarbejde med folkeskolen.</p>
Kammerkoret Audite	<p>Holder til i Hendrikholms kirkes menighedslokale på Damhus Boulevard. Der er et vel-fungerende samarbejde mellem kordegnen og spejderne, som også bruger lokalet til andre aktiviteter. Samarbejdet blev etableret, da 'Audite' blev dannet i 1983.</p> <p>Lokalerne er velegnede, også til det sociale samvær der foregår i pauserne. Det har stor betydning for koret at være her, og det bidrager til sangglæde og lysten til at komme. Koret føler, de 'hører hjemme' der og er meget tilfredse med lokalerne.</p> <p>Koret betaler ikke for at bruge lokalet, men bidrager eksempelvis ved at vikariere, hvis den lokale kirkesanger er på ferie eller med koncerter til kirkens brugere.</p> <p>Audite er meget tilfredse med deres lokale og oplever ingen udfordringer forbundet hermed.</p>
SUKA	<p>Har fortrinsvis lokaler i Gladsaxe og Frederiksberg og Københavns Kommune.</p> <p>Det kunne godt give mening at have lokaler i Rødovre, men det skal hænge sammen med at kunne transportere borgere fra andre kommuner f.eks. København.</p>
Mental Sundhed og yoga	<p>Holder til i Foreningshuset på Højsnæsvej og Milestedets Skole. Dertil anvender de også Rødovregård. De finder lokalerne egnede til deres formål, har de lokaler, de har brug for, og er tilfredse med dem.</p>
Musikskolen Spil Op	<p>Holder fortrinsvis til på Rødovregård.</p> <p>Der foregår sammenspil, sang og også musikcaféer på Rødovregård. Det betyder ALT for skolen at have egnede lokaler, ellers har de ingen deltagere. Lokalet er afgørende for atmosfæren, undervisningen og lærerne. Har tidligere erfaring med folkeskoler, hvor det ikke fungerede.</p> <p>Er tilfredse med de lokaler, de har, og oplever ikke udfordringer forbundet med dem.</p>

Tabellen er baseret på interviews med aftenskolelederne. I et enkelt tilfælde via skriftlig besvarelse af spørgsmål. Dertil research på de forskellige lokaliteter.

Tabellen afspejler et overordnet billede af, at aftenskolerne er tilfredse med lokaleforholdene i Rødovre. De aftenskoler, der har lokaler på folkeskolerne, har periodevis oplevet udfordringer forbundet med rengøring eller temperaturforhold. Samme tendens ses i København (Thøgersen, Jensen & Bjerrum, 2023). Det har dog været muligt i en bykommune som Rødovre at løse problemerne i tæt samarbejde og dialog med folkeskolerne, de enkelte undervisere og Kultur og Fritid.

Tilfredsheden afhænger også af aftenskolens primære fag, størrelse og historik, som har betydning for, hvilke lokaler de har brug for (f.eks. varmvandsbassin), og hvilke aftaler der allerede er eller potentielt etableres. En aftenskole oplever eksempelvis, at det er en ulempe, at man ikke kan booke lokaler til en hel sæson, men blot til engangsaktiviteter eller eksempelvis en foredragsrække på fire gange.

Tilfredsheden med lokalerne og aftenskolernes økonomi vedrørende lokaler hænger dog ikke nødvendigvis sammen for alle skolerne. Særligt én af aftenskolerne beskriver, at de er udfordret på både dét at finde lokaler og økonomien omkring lokalerne.

”Det ville være dejligt, hvis kommunen kunne sige, at de dækker lokalerne [udgifter her-til red.]. Men der skal være en vilje. Det skal være en sag selvfølgelig, for der er ikke kommunale lokaler nok. Det står i folkeoplysningsloven, at kommunen skal stille egnede kommunale lokaler til rådighed. Og hvis man ikke har det, så skal man finde regionale lokaler under tredjepart. Desværre er de ikke kommet så langt i Rødovre, men det er et godt tegn med Vestbadet. Der har kommunen tilbudt os noget, men som vi forstår, er det en forsøgsordning. Vi håber, at det fortsætter i fremtiden. Og vi er klar over, at der er nogle økonomiske udfordringer i kommunen. Det har vi stor forståelse for. Men hvis man vil hjælpe folkeoplysningen, eller specielt aftenskolerne selvfølgelig, så skulle det være med gratis lokaleleje. Det kommer vores deltagere til gavn i første omgang.”

Interview med aftenskoleleder 5

Som nævnt tidligere udgjorde lokaletilskuddet godt en tredjedel af det samlede tilskud i 2022 (se figur 1). Citatet ovenfor peger på, at muligheden for kommunale/billige lokaler hænger sammen med den pris, som deltagerne i sidste ende skal betale.

Kapitel 3: Aftenskolernes deltagere – nuværende og potentielle

Et fokuspunkt for undersøgelsen er at belyse aftenskolernes oplevelse af, hvorvidt de kan fastholde og rekruttere allerede tilmeldte deltagere, men også nye og andre målgrupper i aftenskolen. Afsnittet har fokus på, hvad der kendetegner deltagerne, og hvordan aftenskolerne arbejder med at rekruttere og fastholde dem med særlig opmærksomhed på udfordringer eller udviklingspotentialer i relationen til borgere med handicap eller funktionsnedsættelse. Indledningsvist ser afsnittet på, hvordan deltagerne på aftenskolerne i Rødovre hovedsageligt ser ud.

Tabel 5 viser, at deltagerne på aftenskolerne i Rødovre ligner billedet på landsplan, idet kursisterne typisk er over 50 år og kvinder¹⁰.

Tabel 5: Køns- og aldersfordeling for deltagere på aftenskolerne i Rødovre (andel i pct.)

Køn			Alder		
Kvinder	Mænd	Andet/ikke angivet	18-34 år	35-49 år	50+ år
84	14	2	7	8	85

Tabellen viser et samlet overblik over køns- og aldersfordeling for deltagere i aftenskolerne i Rødovre Kommune. Deltagere fra SUKA indgår ikke. Kilde: Aftenskolernes egne opgørelser.

Tre ud af ni aftenskoler tilbyder hovedsageligt aktiviteter målrettet borgere med handicap eller funktionsnedsættelse. De tre aftenskoler har en betydningsfuld rolle for den gruppe borgere og dermed også for kommunen overordnet, fordi de skaber et alsidigt rum for fritidsaktiviteter til en målgruppe, som ellers kan have svært ved at finde fritidstilbud. I den forbindelse oplever skolerne, at tilskud til deltagerens kørsel er en afgørende faktor for, at rødovreborgere med handicap fortsat kan bruge de regionale aftenskoletilbud.

”Altså, nu har jeg været aftenskoleleder her [aftenskolens navn] i fire og et halvt år, og da jeg kom, tror jeg faktisk lige, man havde skåret det der kørselstilskud væk, og det har betydet et drastisk fald i rødovreborgeres deltagelse i [aftenskolens navn]’s undervisning. (...). Det er meget, når man kigger på, hvor sårbar en gruppe det er. De har ikke så mange tilbud vanligvis.”

Interview aftenskoleleder 4

Det er særligt for de regionale aftenskoler, at spørgsmålet omkring tilskud til transport er relevant. De vil gerne tilbyde flere borgere med handicap fra Rødovre et aktivitetstilbud, men en væsentlig barriere for dette er, at Rødovre Kommune ikke giver tilskud til kørsel.

”Noget af det, som jeg synes er meget trist, er, at man ikke prioriterer at få deltagerne til undervisningen. Det vil sige, at man ikke giver noget tilskud til kørsel, og det er en meget dyr post, når man ikke er ret mobil selv, så det er... Der er nogle kommuner, der giver et rigtig fint tilskud, og Rødovre giver ingenting. Det er trist, for altså, man kan jo sige i

¹⁰ I 2015 var dette tal 79 pct. kvinder 21 pct. mænd (Ibsen et al. 2015)

et meget stort budget, er det jo en meget lille udgift, hvis vi taler om 12-15 borgere, men altså, det har de så valgt at skære væk.”

Interview med aftenskoleleder 4

Informant: ”Vi skal jo også køre eleverne, det koster også mange penge. Der er ikke rigtig nogen kommuner, der giver tilskud mere – København og Frederiksberg jo heldigvis stadigvæk.”

Interviewer: ”Men ikke Rødovre?”

Informant: ”De har ikke i mange år. Og det prøver vi på, altså [navn på aftenskoleleder] har en plan om, at vi skal prøve at få dem til det igen, men jeg tror, det bliver svært.”

Interviewer: ”Hvorfor tror du det?”

Informant: ”De har skåret ned, ligesom andre kommuner, fordi der i loven står, at kommuner kan yde tilskud, og ikke skal. Og de mener, de borgere, der har økonomi til det, selv skal betale.”

Interview med aftenskoleleder 8

Citaterne viser, at det opleves som vigtigt, at der er transportmuligheder, hvis borgere med handicap i Rødovre skal kunne deltage i aftenskoletilbud, der er særligt målrettet denne gruppe. Derudover beskriver aftenskolelederen, at det er en tendens flere steder i landet, at man har skåret på denne del af tilskuddene til fritidstilbud. Videre frem er det interessant at undersøge, hvor mange borgere i Rødovre med handicap som kunne få gavn af tilskud til kørsel i forbindelse med fritidstilbud.

For de to aftenskoleledere har kørselstilskuddet betydning for deres økonomi og for rødovreborgeres mulighed for at deltage i aftenskoleundervisning. Som reglerne er nu, skal der ikke mere end to-tre borgere til for, at der kan oprettes et hold, og en af aftenskolelederne beskriver, at de nyeste pensionsregler gør, at det for den enkelte pensionist bliver sværere at få råd til at prioritere sådanne fritidstilbud.

Tabel 6: Aftenskolernes deltagere – nuværende

Aftenskolens navn	Aftenskolens deltagere		
	Kønsfordeling	Aldersfordeling	Øvrigt
AOF Rødovre-Brøndby	Antal kvinder: 86 pct. Antal mænd: 14 pct.	18-34 år: 9 pct. 35-49 år: 10 pct. 50+ år: 81 pct.	
FOF (nu FOF København Omegn)	Antal kvinder: 68 pct. Antal mænd: 32 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	
FORA Hvidovre	Antal kvinder: 43 pct. Antal mænd: 57 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	Til det årlige foredrag, som er FORA Hvidovres aktivitet i Rødovre Kommune, kommer der deltagere fra mange forskellige kommuner.

Gigtskolen	Antal kvinder: 94 pct. Antal mænd: 6 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 3 pct. 50+ år: 97 pct.	Deltagerne har typisk nogle skavanker eller et handicap. I Rødovre har Gigtskolen hovedsageligt handicaphold. Gigtskolen tilbyder desuden klaverundervisning til ukrainske flygtninge.
IOF	Antal kvinder: 86 pct. Antal mænd: 15 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	IOF har ca. 500 kursister og en skoleforening med ca. 400 medlemmer på landsplan. Deltagerne lever alle med handicap.
Kammerkoret Audite	Antal kvinder: 68 pct. Antal mænd: 32 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	'Audite' er primært et 'pensionistkor' bestående af 21 sangere lige nu. Deltagerne kommer fra flere kommuner ud over Rødovre ¹¹ . Den yngste i koret er 60 år. 'Audite' afholder optagelsesprøver, inden deltageren optages i koret. Det kan ifølge aftenskolelederen betyde, at nogle deltagere ikke optages, selvom de ønsker det, det er dog sjældent.
SUKA	Ingen data	Ingen data	Har ca. otte-ti deltagere fra Rødovre. Tidligere var det 17-18. SUKA har ikke undervisning i Rødovre, men tilbyder undervisning til rødovreborgere. Deltagerne har fortrinsvis udviklingshandicap, og undervisningen er særligt tilrettelagt i små hold. SUKA har også et 'sideben' for voksne med synshandicap og tilbyder periodevis undervisning i 'tegn til tale'.
Mental Sundhed og yoga	Ingen data	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	Består primært af pensionister og enkelte ikke-pensionister. Deltagerne kommer primært fra Rødovre Kommune, mens et fåtal kommer fra andre kommuner.
Musikskolen Spil Op	Antal kvinder: 58 pct. Antal mænd: 42 pct.	18-34 år: 0 pct. 35-49 år: 0 pct. 50+ år: 100 pct.	Har primært deltagere over 60 år. På en sæson har Spil Op ca. 30 kursister igennem. Spil Op har også kursister fra andre kommuner end Rødovre.

Tabellen er baseret på interviews med aftenskolelederne. I et enkelt tilfælde via skriftlig besvarelse af spørgsmål. Det har ikke været muligt at indhente alder og køn for SUKA samt kønsfordeling for Mental Sundhed. Kilde: Aftenskolernes egne opgørelser.

Tidligere undersøgelser viser, at aftenskoler historisk har været gode til at række ud til deltagere med fysiske og psykiske udfordringer (Nordentoft og Løvgreen, 1998; Thøgersen 2017; Bjerrum og Thøgersen 2018, 50). Det billede er også tydeligt i Rødovre. Muligvis kan dette hænge sammen med, at aftenskolerne her tilbyder en del sundhedsfag. Den betydningsfulde rolle for netop borgere med handicap eller funktionsnedsættelse har

¹¹ Jægerspris, Helsingør, Espergærde, Furesø, Glostrup, Albertslund, Brøndby, Hvidovre og København.

aftenskolerne fået, fordi de har mange års erfaring med den type undervisning. Flere aftenskoleledere har et ønske om at bidrage endnu mere gennem partnerskaber med kommunens sundhedsforvaltning og spille en aktiv rolle i sundhedspolitikken i kommunen.

”Vi kan noget, og vi har fat i de ældre, som idrætsforeningerne ikke har fat i på samme måde. Men der sker bare ikke mere, og det synes jeg er rigtig ærgerligt.”

Interview med aftenskoleleder 6

”Sundhedsforvaltningen kunne, når de [patienterne] er udskrevet og får den første genoptræning, så kunne de fortsætte hos os. Det kunne vi jo godt have gavn af. At få nogle flere elever på den måde.”

Interview med aftenskoleleder 8

Og selvom aftenskolerne også tænker, at de har en væsentlig opgave for netop de grupper, som er skitseret i tabel 6, så beskriver flere aftenskoler også et ønske om at nå andre målgrupper. Aftenskolerne i Rødovre oplever dog store udfordringer med at rekruttere deltagere generelt, men særligt andre målgrupper, oplever de, er vanskelige at nå.

Andre målgrupper og rekruttering

Rekrutteringsvanskeligheder blev allerede dokumenteret i RAS-rapporten (Svanholm, 2020) fra 2020, som samrådet selv udarbejdede. Den viste, at fem ud af seks aftenskoler vurderede, at de havde mistet deltagere i forskellige grader efter nedlukningerne i marts 2020 (ibid., 7). Rapportens fokus var på konsekvenserne for aftenskolerne i forbindelse med COVID-19, men noget tyder på, at udfordringen ikke er løst. Det er for tidligt at konkludere på de egentlige eftervirkninger på baggrund af COVID-19, men aftenskolelederne i Rødovre oplever stadig, at der er udfordringer med at komme op på samme niveau, ligesom det kan være svært at nå nye deltagergrupper.

Flere aftenskoler fortæller, at de forsøger at nå nye målgrupper på forskellig vis. Aftenskolerne nævner særligt unge, børn og familier, mænd, borgere med anden etnisk oprindelse end dansk og mennesker med uønsket ensomhed eller i udsatte positioner som eksempelvis arbejdsledige eller borgere med dårlig mental sundhed. Aftenskolerne arbejder med at nå målgrupperne på forskellig vis. Opsummerende kan udviklingsinitiativernes praktiske greb karakteriseres som følger:

Tekstboks 1: Praktiske greb

Markedsføring

- Trykte kataloger/foldere, som omdeles og ligger på hjemmeside eller lokale institutioner/bosteder/ældreboliger m.v. Avisannoncer, lokalblad 'Rødovre Lokal Nyt'-avisen eller nyhedsbreve
- Konsulentbistand, f.eks. rådgivning i forhold til markedsføringsstrategier
- Digitale platforme som eksempelvis Facebook

Netværk m.v.

- Visionsarbejde i bestyrelsen for aftenskolen (strategimøder)
- Netværk: Private, bestyrelsens og samarbejdspartneres
- Mund-til-mund via deltagere på holdet
- Brugerundersøgelse
- Lokalarrangementer (synlighed og uddeling af flyers)

Baseret på interviews med aftenskolelederne

Aftenskolerne arbejder med forskellige metoder, alt efter hvilke grupper de forsøger at henvende sig til. Det understreger aftenskolernes kreativitet og initiativ mod at nå bredere ud. Eksempelvis har en aftenskole fået hjælp af et konsulentfirma til at forsøge at nå mennesker med ordblindhed via digitale medier. En anden aftenskole har forsøgt at etablere samarbejder med lokale folkeskoler og ungdomsskoler, og en tredje har arrangeret sommercamp for mennesker med ensomhed og/eller funktionsnedsættelse. Desuden har en aftenskole også haft gavn af at have et bestyrelsesmedlem, som også er engageret i ungdomspolitisk arbejde. Endelig arbejder flere løbende med at 'få blik for', hvilke fag der optager eksempelvis unge.

I det følgende beskrives aftenskolernes perspektiver på, hvilke overvejelser de har i forhold til at opnå større rækkevidde mod nye deltagergrupper, samt hvilke metoder de bruger, og hvordan de virker. Opsummerende viser tekstboks 2 aftenskolernes pointer samt de udfordringer, de støder på.

Tekstboks 2: Aftenskolernes oplevede udfordringer mod at nå nye deltagere

- Det kræver idéer og tid til at tænke strategisk, og der har været meget at se til ovenpå corona. Flere ting 'er gået lidt i stå' derefter.
- Det kræver, at aftenskolen har aktivitet i kommunen samt økonomi til at hyre et 'branding'-firma.
- Der findes en del tilbud til unge allerede, som er gratis, særligt for unge der bor på bosteder. Når aktiviteten foregår på bostedet, skal de heller ikke betale for transport, ligesom deres økonomi heller ikke i alle tilfælde tillader plads til fritidstilbud.
- Aftenskolekurser er for dyre for unge generelt.
- Bestyrelsesmedlemmer er frivillige, så det kræver lidt ekstra fra dem, og derfor kan ting tage længere tid.
- Det er ikke sikkert, de eksisterende kursister ønsker at 'performe' for at få nye målgrupper (eksempelvis korsangere).
- Vanskeligt at finde undervisere til nichefag (eksempelvis 'handywoman').
- Hårfin balance mellem markedsføring og 'bombardering' med reklame.

Interviews med aftenskolelederne i Rødovre kommune

Som det fremgår af dels tekstboks 2 og de praktiske greb i tekstboks 1, er der mange initiativer fra aftenskolerne mod at nå nye deltagere. Et generelt perspektiv er, at bestyrelsen for aftenskolen er en væsentlig ressource i både idéudvikling og i at nå det nødvendige netværk, der skal til, for at nye idéer kan blive til virkelighed.

"Vi [i bestyrelsen, red.] har holdt en visionsdag med det formål at drøfte vores strategigrundlag for fremtiden samt komme mere i dybden med vores projekter og opgaver. Vi arbejder med strategier for at få lagt en retning og skabe en bevidsthed om vores arbejde. Det er vigtigt for os, at der bl.a. arbejdes med synlighed og deltagelse i lokalsamfundet."

Interview med aftenskoleleder 6

Et andet vigtigt perspektiv er den generelle fortælling om aftenskolen for andre potentielle målgrupper.

"Det vil jo nok, tror jeg, langt hen ad vejen være en markedsføringsindsats, så man bare sørger for at ramme de rigtige kanaler. Så tror jeg godt, det kan lade sig gøre faktisk – ja igen fulgt op af en eller anden – ikke image, for det lyder så overfladisk, men en eller anden genfortælling af aftenskolerne på en eller anden måde. En ny fortælling."

Interview med aftenskoleleder 1

"Jeg tror, det er aftenskolernes branding. Altså, vi skal have støvet lidt af os, ikke? Og vi arbejder også med det i [aftenskolens navn]. Et nyt brand. Men hvad skal vi i stedet for? Hvad skal vi kalde os? Skal vi kalde os noget andet? Folk tror, det er aftenskoler. Og når jeg taler med nogle til selskaber eller sådan et eller andet, så siger folk: 'Hvad laver du?'. 'Jeg er skoleleder hos [aftenskolens navn]'. 'Nå hvad er [aftenskolens navn]?' 'Jamen, det

er en aftenskole'. 'Nå, så du arbejder kun om aftenen?'. 'Nej, jeg arbejder jo... nogle gange om aftenen... Jeg er der jo om dagen'. Og 85 pct. af vores aktiviteter ligger i dagtimerne."

Interview aftenskoleleder 3

Som det sidste citat viser, er der et potentiale i, at aftenskolerne gennem deres markedsføring og strategier i den henseende er opmærksomme på, hvilken generel fortælling de ønsker om deres skole og aftenskoleaktivitet generelt. I den forbindelse kan det kommunale samarbejde være en væsentlig ressource i at udbrede og skabe kendskab til aftenskolernes aktiviteter – ligesom Folkeoplysningsudvalget og RAS kan siges at have en opgave her. I den forbindelse er det dog også vigtigt at nævne, at ikke alle aftenskoler i Rødovre ønsker at vokse i deltagerantal eller at blive en 'stor skole'. Nogle aftenskoler er ikke interesseret i at have en masse hold, men vil forblive små. Rødovre Kommunes styrke kan ligge i at have både store og små aftenskoler med ni forskellige profiler, der kan sættes i spil på forskellig vis.

Tekstboks 3: Aftenskolernes ønsker til mere samarbejde

Potentielle udviklingsprojekter mellem Rødovres aftenskoler og kommunen

- Mod at nå familier med skilsmisse som vilkår. Kunne der ydes et økonomisk tilskud til trængte familier til at deltage i aftenskole eller 'folkeoplysende aktiviteter'?
- At de debatskabende midler og/eller andre midler, der hvert år betales tilbage af aftenskolerne, i stedet øremærkes til at skabe udvikling af tilbud mod at nå nye målgrupper.
- At der etableres samarbejde med folkeskolerne, sådan at en aftenskoleunderviser står klar lige efter skole, og børn og familier kan komme og bage m.v.
- I samarbejde med kommunen foretage en brugerundersøgelse blandt de målgrupper, som træder frem i undersøgelsen her, om, hvad de ønsker at deltage i, samt hvilke forhold der skal findes løsninger på, før det kan ske.
- At blive en aktiv del af sundhedspolitikken. Særligt tilbyder aftenskolerne de ældre borgere i Rødovre noget andet end idrætsforeningerne. Dette kunne formuleres mere eksplicit eksempelvis som genoptræning eller 'efterværn' på baggrund af afsluttet behandlingsforløb i sundhedsvæsenet.

Interviews med aftenskoleledere

En aftenskoleleder har et konkret forslag om, at man kan allokere midler fra lokalforeringspuljen på 25.000 kr. (aftenskoleleder 3). Disse midler kan sættes i spil mod at nå nye målgrupper gennem brochurer og reklame på andre måder og nye steder end de platforme, aftenskolerne sædvanligvis bruger, som også er nævnt tidligere i dette kapitel. Ligeså foreslår lederen, at de penge, som aftenskolerne tilbagebetaler til kommunen hvert år, i stedet kunne øremærkes initiativer til at nå nye målgrupper, som kommunen også ser mangler et tilbud eller har svært ved at betale for at gå til aftenskoleundervisning.

Alt i alt er der stor velvilje fra aftenskolernes side mod at bidrage til nye kurser for nye målgrupper. Der mangler dog aktuelt viden om, hvordan aftenskolerne bedst når nye målgrupper, samt hvilke ressourcer og rammer der skal til for at komme nogle af udfordringerne omkring deltagerbetaling og samarbejdsbarrierer i møde.

Det er ikke alle forhold, som er relevante for alle målgrupper, hvorfor det er relevant at se på de førnævnte fem specifikke grupper, som aftenskolelederne beskriver, at de har særligt svært ved at nå.

Unge

Aftenskolerne oplever generelt, at det er vanskeligt at nå unge borgere i Rødovre Kommune. Selvom flere af aftenskolerne gerne vil, oplever de, at unge kan have svært ved at se sig på deres hold eller omvendt, at aftenskolen ikke kan eller ønsker at tilpasse deres 'fagidentitet' til det, unge gerne vil:

"Jeg ved faktisk ikke, hvordan vi får fat i de unge [generelt red.]. Jeg har ingen gode idéer. Men jeg tror jo sådan set også, det er en generel problematik for aftenskoler, at det er svært at rekruttere unge."

Interview med aftenskoleleder 4

"Det er meget svært at få unge elever [med handicap red.], for hvis de skal have handicapundervisning og kommer ud og ser nogle af dem [ældre med handicap red.] på holdet, så tænker de, 'det er ikke os det her', ik."

Interview med aftenskoleleder 8

"Altså, det håber man jo altid, når man laver en koncert, at der er nogle, der siger: 'Ej hvor var det dejligt' og 'Gud, hvor er det lækkert, det I synger, og jeg kunne da egentlig godt tænke mig at prøve at være med'. Men det er ikke nemt. Altså, vi synger jo ikke gospel, og vi synger ikke rytmisk. Og der er rigtig mange yngre mennesker, der mega gerne vil synge gospel og meget gerne vil synge rytmisk musik, så de skal jo finde nogle andre kor, det er jo ikke os."

Interview med aftenskoleleder 7

De tre citater afspejler hver deres udfordring med at nå yngre målgrupper, men aftenskolelederen i sidste citat peger længere henne i interviewet også på, at man potentielt i et samarbejde med folke- eller ungdomsskolerne kunne hverve nogle 'trainees' i grupper, som kunne prøve klassisk korsang, fordi det så ville være en flok, der prøvede det af sammen.

Nogle aftenskoler oplever, at Rødovre Kommune har gjort en særlig indsats for, at unge studerende skal have mulighed for at gå på aftenskole. Den nedsatte deltagerbetaling for studerende giver aftenskolerne mulighed for at tilbyde fællesskabende aktiviteter, eksempelvis for unge med ensomhed. I Rødovre ses det, at flere oplever ensomhed i 2021 sammenlignet med 2017, og af dem er flest unge¹² (hvilket dog skal ses i lyset af COVID-19 nedlukningerne).

¹² Sundhedsprofilen fra Region Hovedstaden. Andelen af ensomme i Rødovre er dog ikke statistisk signifikant fra regionsgennemsnittet (Lau et al. 2022, 71-85).

Bekæmpelsen af ensomhed blandt unge er en opgave, som flere aftenskoler gerne vil bidrage med løsninger til. Den overordnede udfordring er her, at det i øjeblikket er for dyrt for mange unge at deltage i aftenskolekurser. Så indsatsen omkring støtte til unge studerende er et interessant tiltag, som er relevant at følge virkningen af på længere sigt.

”Så vi vil gerne hjælpe i forhold til ensomheden med de unge. Men igen, det er et spørgsmål om finansiering, fordi hvis vores kurser bliver for dyre, så kan de falde fra. Og en måde kunne være, at kommunen på et tidspunkt, når de har bedre økonomi, siger, at ’vi vil satse på de unge’. Vi vil give halvdelen af betalingen. Det har Københavns Kommune ind imellem gjort. På den måde kan man gøre det nemmere for dem at komme ind i systemet. Plus det, som jeg synes er vigtigt, er en udslusning. Det vil sige, at efter de er færdige med deres sundhedsforløb, så kan de komme ind i aftenskoleregi.

Interview med aftenskoleleder 5

Generelt oplever flere aftenskoler, at det virker rigtig godt, når kommunen aktivt inddrager dem i at nå målgrupper, som er særligt svære at komme ud til, eller hvor det kræver særlige ressourcer at ’sparke døre ind’ rundt omkring, herunder borgere med handicap. Der er et stort ønske om at blive inviteret ind i dialogen om dette. I undersøgelsens næste faser, kan det derfor være interessant at undersøge de potentielle samarbejdspartners syn på aftenskolerne som institution og samarbejdspartnere nærmere.

Børn og familier

Det er et udtalt ønske fra tre af aftenskolerne at tilbyde aktiviteter, der er målrettet børnefamilier. Aktuelt arbejder et par af dem allerede med aktiviteter målrettet familier på barsel, enten med eller uden børn. Aftenskolerne er i denne sammenhæng ret bevidste om, at de er konkurrenter til samme målgruppe, hvorfor det kræver en del dialog at undgå at udbyde det samme som en anden aftenskole og dermed skabe unødvendig konkurrence og splid.

”Vi har [kursus] for eksempel, og så henviser vi til børnefamilierne. Vi har også noget fødselsforberedelse. Vi har også noget syning, hvor man skal sy børnetøj, så på den måde sætter vi nogle hold op, som appellerer til de yngre borgere.”

Interview med aftenskoleleder 6

”Vi har prøvet i nogle af kommunerne at se, om vi kunne få lov til at lægge noget ind på AULA, fordi vi synes, vi har så meget godt at byde ind med. Men forældrene får så meget på AULA, kan jeg forstå, så de skal ikke bombarderes med alt det. Det forstår jeg godt. Men det kunne jo være, at vi i samarbejde med skolen kunne få lavet et eller andet familiekor eller et børnekor. Eller at vi har en underviser, der kan komme efter endt skoledag. Ligesom da jeg selv var barn, så kunne jeg gå til madlavning efter skole. Jeg gik bare direkte fra min klasse af, og så gik jeg ned i madlavningslokalet. Så kunne jeg bage boller eller lave snegle eller lave suppe, eller hvad det var. Jeg ved ikke, hvordan det hang sammen, det ved jeg jo selvfølgelig ikke af den årsag, at jeg var et barn, men at man tænkte aftenskolerne ind. At vi kunne byde ind med sådan nogle ting, hvor vi så kunne få et ekstra højt tilskud, sådan så kurserne ville være til at betale for den enlige mor. Eller altså... Så det ikke er kun for familier, der har penge.”

Interview med aftenskoleleder 3

Aftenskolelederen peger på generationsmødets potentialer, og hvordan det for skilte familier for det første kan være svært at finde midlerne til at deltage og dertil så også at få det praktisk til at gå op, når man kun kan deltage med sit barn hver anden gang. Det er ikke alle enlige forældre, der har bedsteforældre eller øvrigt netværk, de kan få økonomisk støtte eller praktisk hjælp af til at fastholde aftenskoledeltagelsen. Der vil være mange enlige, som af forskellige årsager kan have glæde af mere fleksible rammer i forhold til at deltage i aftenskolekurser. Det er derfor interessant at undersøge, hvorvidt der kan være et uforløst potentiale i at udvikle tilbud til børn i skilsmissefamilier, der tillader 'ad hoc' deltagelse sammen med deres forældre samt deltagelse på tværs af kommunegrænser eksempelvis ved fraskilte, der er bosiddende i to forskellige kommuner.

Der er også aftenskoler, som får lejlighed til at nå nye målgrupper på anden vis. En aftenskole fik en direkte henvendelse fra en mor på barsel, som manglede et indhold, der ikke kun var babyrelaterede aktiviteter. Hun bidrog samtidig med netværket af andre nybagte familier, og det resulterede bl.a. i samtalesaloner.

Aftenskolerne peger generelt på, at folkeskolerne eller lokale begivenheder i byen kan være veje ind til familier med børn. Nogle aftenskoleledere kan dog opleve, at det kan være svært at skabe opbakning fra de eksisterende deltagere til at deltage i sådanne aktiviteter:

"Altså nu for eksempel til 'Sjov lørdag', som er her i oktober. Der snakkede jeg med (navn på arrangør), om vi kunne stille op og synge. Og det mente hun da godt, vi kunne. Man kunne godt planlægge det sådan, så der lige var en halv time på et tidspunkt, hvor der ikke var for meget larm, så vi for eksempel kunne vise vores sang frem, og man kunne sige: 'Det er jo også en del af Rødovre'. Men da jeg spurgte ind til de forskellige..., Så skal jeg jo høre, hvor mange kan komme og være med den dag? Det duer jo så ikke, at halvdelen af koret ikke kan komme. Så er det jo lidt op ad bakke."

Interview med aftenskoleleder 7

Aftenskolelederen fortæller, at deltagerne i mange andre sammenhænge har deltaget ved fælles arrangementer med koncerter, så det kan også være tilfældigheder, der gør sig gældende, når deltagerne ikke kan komme til et arrangement. Aftenskolen understreger dog, at et helt afgørende element er, at der er en fast underviser, som kan være tovholder og gå forrest i forhold til udviklingen mod deltagelse i flere arrangementer.

Mænd

Regionalt viser sundhedsprofilen 2021 fra Region Hovedstaden, at flere ældre mænd oplever ensomhed og at være uønsket alene i 2021 i forhold til 2017¹³. Nationalt er billedet dog ikke så tydeligt, men der er også her flere mænd, der oplever ensomhed i 2021 i forhold til 2017¹⁴. Ensomhed blandt ældre mænd ser dermed ud til at være et stigende problem.

¹³ Region Hovedstadens Sundhedsprofil 2021 (Lau et al. 2022, 71-85)

¹⁴ Den Nationale Sundhedsprofil, Sundhedsstyrelsen & SDU (Jensen et al., 44-57)

Flere af aftenskolerne i Rødovre har prøvet at nå mænd på forskellig vis, f.eks. med kurser som 'Mad for mænd'. I 2016 viste undersøgelsen 'Mental sundhed og øget trivsel', at mændene var underrepræsenterede på aftenskolerne i Aalborg Kommune og kun udgjorde 27 pct. (Bjerrum & Thøgersen 2016, 43). Som vist i tabel 5 gælder det også i Rødovre, hvor i alt 14 pct. af deltagerne i aftenskoleundervisningen er mænd. Det er der forskellige årsager til ifølge en aftenskoleleder:

"Altså, hvis du spørger dem, hvis vi går ud i vores eget netværk og spørger mændene: 'Hvorfor er du ikke med på?' 'Jamen, det er fordi, jeg er individualist. Jeg gider simpelthen ikke. Hvis jeg skal noget, så skal jeg løbe for mig selv. Jeg skal op og styrketræne for mig selv. Det der fællesskab, det siger mig ikke en fis'. Og der er det, jeg så siger: 'Jamen, det kan godt være, at det er det, de siger, men det skal vi ikke bare tage for gode varer'."

Interview med aftenskoleleder 3

Aftenskolelederen i dette citat peger på, at den måde, man henvender sig til mændene på, er afgørende. Der er forskel på at kalde holdet 'Mad for mænd' eller 'Mad for enlige mænd'.

Nogle oplever positive erfaringer med målrettet annoncering til mænd eksempelvis til yogahold:

"Vi har været lidt frække i vores måde at lave reklame på [til mænd red.] Sidste år tog vi et tiltag, hvor vi gennem puljepenge kunne tage et udvalg af alle vores bevægelsehold og så simpelthen sige, at på de lange hold, der kunne man komme ind og få en prøvetime. Og undersøgelsen, vi lavede efterfølgende, viste, at godt og vel 80 pct. af dem, der gik på prøveholdene, var deltagere, vi måtte lave nyoprettelser på – det var nogle, vi slet ikke havde kendskab til".

Interview med aftenskoleleder 3

Deltagere med anden etnisk baggrund end dansk

Ser man på den demografiske udvikling i Rødovre Kommune, er det bemærkelsesværdigt, at andelen af ikke-vestlige indvandrere er steget fra 7,9 pct. til 12,4 pct. i 2023 (jf. figur 8 og 9 i bilag 2).

Flere aftenskoler beskriver, at gruppen af borgere med anden etnisk baggrund i Rødovre Kommune ikke gør brug af aftenskolernes tilbud. Netop denne gruppe er også en målgruppe, aftenskolerne har blik for og gerne vil nå.

Nogle aftenskoler har forsøgt at etablere samarbejde med eksempelvis boligselskaber, som er tæt på deres beboere, men oplever, at det kan tage lang tid, før der er skabt konkrete samarbejdsaftaler:

”Jeg kunne godt tænke mig at komme ind og samarbejde med boligselskaberne. Boligselskaberne er jo også enormt tæt knyttet til deres beboere, plus at mange af dem har også et beboerhus, altså, nogle faciliteter, hvor man dybest set kan lave rigtig meget. Men igen så... Der går lang tid, før der sker noget alvorlig, altså, at der er noget, der rykker på denne her front.”

Interview med aftenskoleleder 6

Der er nogle områder af Rødovre, hvor koncentrationen af borgere med anden etnisk baggrund end dansk er større end andre. Det kan være svært at nå målgruppen, fortæller en aftenskoleleder, ligesom at aftenskoleundervisning simpelthen kan være for dyrt for disse målgrupper:

”Det vil kræve rigtig meget for at få dem ind under vores vinger. Det kan godt være, man kan få dem ind ved at lave nogle projekter, som er finansieret, og hvor det så måske i virkeligheden betyder, at der ikke er en deltagerbetaling. Men i det øjeblik at projektet ophører, og man så skal køre videre med en deltagerbetaling, så forsvinder de.”

Interview aftenskoleleder 6

En anden aftenskole har med støtte fra initiativpuljen ansat en ukrainsk underviser til instrumentalundervisning, som til dagligt er ansat af Musikskolen, hvorfor aftenskolen også får mulighed for at låne deres lokaler. De elever, som undervises, er ukrainske flygtninge, som dermed får mulighed for at være en del af det danske foreningsliv. Det opleves som en god måde både at få nye målgrupper ind i aftenskolen og samtidig løse en velfærdsopgave.

Aftenskolelederen forestiller sig, at det for flere grupper med ikke-vestlig baggrund også kan være en måde at opleve det danske samfund og eksempelvis tilbyde alternative fællesskaber til radikaliserede grupper eller kvinder, som har svært ved at komme ind på arbejdsmarkedet.

Mennesker i udsatte positioner

Ligesom det tidligere er beskrevet, oplever aftenskolerne, at de har prøvet at etablere samarbejder eksempelvis med boligforeningerne. Men en aftenskoleleder peger også på nødvendigheden af, at flere arbejder sammen for at nå borgere med ensomhed eller ledige uden netværk og fællesskaber. Aftenskolelederen beskriver, at der generelt er opbakning til at gøre ’noget’, men at det ikke bliver til noget, når der skal afsættes ressourcer til det.

Det gælder f.eks. økonomiske ressourcer som en underviser, der skal have løn og dermed en deltagerbetaling. Men også menneskelige ressourcer – at der er en ildsjæl, som er dedikeret til at investere tid til etableringen af et tilbud og i at nå målgruppen, og som kan holde en vis kontinuitet i projekterne:

”Så kan man lave det som sådan et fleksibelt tilrettelagt hold, hvor man kan bruge nogle frivillige undervisere, i hvert fald hvis man kan blive enig med sin kommune om, at det kan lade sig gøre. Der har vi haft et madlavningshold for udsatte mænd, kan man godt sige, at de var. Og ham, der holdt kurset, var selv tidligere ’alt muligt-udsat’, men han havde ligesom fundet vej ud af det og ville rigtig gerne dele det med nogle. Det kørte i et

stykke tid. Det lukkede på grund af corona desværre, og så var han ligesom et andet sted bagefter. Det kræver sådan en meget håndholdt og tidskrævende, kan man sige, indsats i at rekruttere dem, at holde dem ved lige og støtte, og der er jo ingen økonomi i det overhovedet, så på den måde er det noget, man gør, fordi man gerne vil. Men i tider, hvor man skal se på bundlinjen, så vil det nok være noget af det, der ryger ud, desværre.”

Interview med aftenskoleleder 1

Som citatet viser, findes der strukturelle rammer for, at aftenskolerne kan etablere kurser i samarbejde med kommunen. Det er en måde, hvorpå aftenskolerne og kommunerne i samarbejde kan nå flere målgrupper og afprøve forskellige tilrettelæggelsesformer som et led i at bidrage til en beskæftigelsesopgave i kommunen. En aftenskoleleder har arbejdet på den måde i andre kommuner:

”Vi har nogle erfaringer fra andre kommuner, hvor vi har inkluderet arbejdsledige i vores hold. Det vil sige, at de får nogle kompetencer, der ikke er kompetencer på skrift, men de får nogle sociale kompetencer, de får nogle rutiner, som de skal bruge i arbejdslivet, og måske de også får det bedre sundhedsmæssigt, og så bliver de måske klar til at gå til arbejdsmarkedet. Det er en kæmpe gevinst, både for kommuner, staten og allesammen. Og vi kan også lave nogle hold for jobcenteret, som vi endnu ikke har kunnet komme i kontakt med, men det kommer nok i fremtiden.”

Interview aftenskoleleder 5

Fleksible tilrettelæggelsesformer er dog aktuelt ikke noget, aftenskolerne i Rødovre gør brug af.

Kapitel 4: Aftenskolenes undervisere

Aftenskoleunderviseren har en helt central rolle i aftenskolen. Tidligere undersøgelser understreger, at underviseren er helt afgørende for, at kursisterne får en god oplevelse med aftenskolen (Bjerrum & Pilgaard 2014, 47; Bjerrum & Thøgersen 2016, 109-144). Aftenskoleunderviseren er aftenskolens ansigt udadtil, og undersøgelserne viser, at underviserne er drevet af passion for jobbet, deres fag og at arbejde med den voksne målgruppe (Ibid.) I de tidligere undersøgelser blev aftenskoleunderviserens ansættelsesforhold beskrevet som 'løsarbejde', fordi de er timeansatte og har ansættelse fra sæson til sæson. Det er også et element, som gør sig gældende i Rødovre, hvilket kapitlet her vil belyse. Indledningsvis skal vi først se på, hvad der karakteriserer aftenskoleledernes oplevelse af og forventninger til deres undervisere.

Aftenskolerne i Rødovre har samlet set mange forskellige undervisere, idet de tilbyder mange forskellige fag. Underviserne har forskellige faglige baggrunde, og skolerne vægter deres undervisere meget højt. I tabel 7 ses en samlet oversigt over, hvilke forhold skolerne beskriver som væsentlige, når de taler om deres undervisere, samt hvor mange undervisere der er tilknyttet skolen og deres særlige faglige karakteristika. Helt overordnet vægter aftenskolerne høj faglighed, erfaring, engagement og motivation for målgruppen. Flere af aftenskolerne beskriver også, at de 'passer på' deres undervisere og prioriterer at støtte dem bedst muligt, eksempelvis ved at tilbyde dem fællesskab med andre undervisere.

Tabel 7: Aftenskolernes undervisere

Aftenskolens navn	Aftenskolens undervisere
AOF Rødovre-Brøndby	<p>AOF forventer, at underviserne har en uddannelsesmæssig baggrund, der gør, at de kan undervise i det pågældende fag.</p> <p>AOF har ca. 60 undervisere i Rødovre, og flere har været tilknyttet AOF i adskillige år. AOF oplever, at underviserne har en faglig stolthed, som ses i kvaliteten af undervisningen og i deres 'fortællinger' om, hvad de laver.</p> <p>AOF oplever grundlæggende at have de undervisere, de har brug for. Dog kan der periodevis opstå behov for undervisere indenfor nichefag, som kan være udfordrende at rekruttere (f.eks. 'handywoman').</p> <p>Corona har særligt udfordret ved, at flere undervisere oplevede det økonomisk usikkert at have job i en aftenskole. Selvom puljemidler understøttede deres løn, oplevede AOF, at nogle undervisere stoppede, og nogle blev selvstændige (f.eks. inden for yoga).</p>
FOF (nu FOF Københavns Omegn)	<p>FOF oplever hovedsageligt, at det er nemt at rekruttere undervisere. Faktisk kontaktes de ofte af undervisere, som gerne vil stå for et hold. Desuden anvender FOF intern rekruttering, idet anbefalinger fra én FOF-skole gives videre til andre skoler. Det er ofte en fordel, at underviserne har kendskab til det at arbejde i aftenskoleregion.</p> <p>FOF gør en del ud af at holde lærermøder for at forventningsafstemme og forberede lærerne på, 'hvad der møder dem'. Her får underviserne også mulighed for at fortælle, hvad de oplever, og give udtryk for deres behov (se citat nedenfor).</p>

	Der er særligt fokus på at understøtte et 'lærerfællesskab' for at holde fast på underviserne og sikre trivsel
FORA Hvidovre	FORA Hvidovre oplever, at det generelt er blevet svære at rekruttere undervisere end tidligere. De kan godt finde foredragsholdere og samarbejdspartnere.
Gigtskolen	Der er ikke et formelt uddannelseskraft, men Gigtskolen ser gerne at underviserne har en baggrund som fysioterapeut, psykomotorisk terapeut eller pædagog. Desuden vægtes erfaring med målgruppen højt, idet Gigtskolen finder det væsentligt, at underviserne forstår kursisterne og kan hjælpe dem frem til gode resultater. Gigtskolen prioriterer, at undervisere har lokal tilknytning til Rødovre, f.eks. at de bor i området.
IOF	IOF oplever generelt at have de undervisere, de har brug for. De fleste er fysioterapeutuddannede, og rekrutteringen foregår ved, at 'nogle kender nogle'. Men IOF har også specielle fag som vævekurs, og der kan rekrutteringen godt være vanskelig. IOF har oplevet, at der kan være undervisere på dagpenge, som gerne vil og kan undervise, men ikke kan få det til at hænge sammen pga. reglerne om supplerende dagpenge. IOF ser et potentiale i, at eksempelvis dagpenge-modtagere kunne rekrutteres som aftenskoleundervisere.
Kammerkoret Audite	Koret har haft tre dirigenter siden 1993, som hver især har været dirigent for koret i ti år. I øjeblikket vikarierer den sidste dirigent, men 'Audite' oplever, at rekrutteringen er blevet væsentlig sværere, og at billedet generelt er, at der mangler dirigenter mange steder. Audite oplever, at nyuddannede dirigenter fra konservatoriet eller musikvidenskabeligt institut ikke finder lønnen i aftenskolen attraktiv. Der foregår en nødvendig prioritering hos de nyuddannede i, hvilke opgaver de tager. Når det tidligere har kunnet fungere, hænger det sammen med, at korets dirigent eksempelvis har haft fast job som organist i kirken i forvejen.
SUKA	SUKA oplever, at det er svært at rekruttere kvalificerede undervisere. Dog henvender de undervisere, som er særligt interesserede i SUKAs målgruppe, sig ofte selv og har et særligt 'hjerte' for målgruppen. Og det har de gode erfaringer med. SUKAs store udfordring består i, at underviserne er ældre og har været der i mange år, hvorfor flere over de kommende år vil stoppe med at undervise grundet deres alder. Helt samme kontinuitet oplever SUKA ikke blandt de yngre, nye undervisere, som ellers bidrager positivt til aftenskolen.
Mental Sundhed og yoga	Undervisergruppen består af to personer: Aftenskolelederen, som varetager yoga og KOL-gymnastik, og en korleder, som varetager lungekoret
Musikskolen Spil Op	Underviserne ved Spil Op kan f.eks. være sangskrivere og kunstnere med bl.a. poesi, sangskrivning og historiefortælling som faglig baggrund. De kan også have musisk baggrund f.eks. indenfor rock eller harmonika. Der er ikke krav om en særlig konservatorieuddannelse eller lærerbaggrund. Aktuelt er der ca. ti undervisere tilknyttet aftenskolen

Tabellen er baseret på interviews med aftenskolelederne. I et enkelt tilfælde via skriftlig besvarelse af spørgsmål

Tre ud af de ni aftenskoler i Rødovre oplever overordnet at have de undervisere, de har brug for, og de oplever, at det er nemt at rekruttere. De tre aftenskoler er karakteriseret ved

at være større skoler. En af skolerne oplever ligefrem at få uopfordrede henvendelser fra potentielle undervisere:

”Vi får rigtig mange henvendelser udefra: ’Jeg kan undervise i ditten, og jeg kan undervise i datten’. Så er der nogle, der interessante, og dem får vi så lavet en aftale med. Jeg havde en ude i Brøndby – en ung fyr – han kom fra Italien og har rejst rundt i hele Europa og arbejdet som kok og sådan nogle ting – også arbejdet på Noma og kunne godt tænke sig at sætte et hold op i italiensk mad. Det har vi så gjort. Der er stor søgning til holdet. Jeg tror allerede nu har vi venteliste på. Det, synes jeg, er fedt sådan noget. At der kommer en eller anden ung fyr flyvende ind fra højre og siger ’Hej, jeg hedder et eller andet, jeg kunne godt tænke mig at undervise i madlavning her’.”

Interview aftenskoleleder 6

Omvendt forholder det sig for de små et-faglig skoler, der i alle tre tilfælde beskriver, at de har vanskeligt ved at rekruttere kvalificerede undervisere. For en af aftenskolerne er det vanskeligt, fordi skolens aktivitet i Rødovre er meget lille. Der kan være mange årsager til at det er svært at rekruttere undervisere, men et par af aftenskolelederne peger særligt på to årsager: Vilkår omkring ansættelsesforhold, arbejdsvilkår og løn og det, at der ikke kommer ikke lige så mange ’nye’ undervisere til, i takt med at ’de gamle’ stopper.

En aftenskoleleder beskriver udfordringer omkring aftenskolens mulighed for at tilbyde faste og stabile ansættelser således:

”Det har noget at gøre med ansættelsesforholdene, tror jeg, for undviserne i de her folkeoplysende voksenaktiviteter – at de er ansat til at varetage ét bestemt hold. Det vil sige, at hvis holdet ikke bliver oprettet, så er det bare ærgerligt. Så er der ikke nogen penge. Og de har ikke en pensionsopsparing. De er sådan lidt daglejer-agtigt ansat. Det gjorde, i hvert fald efter corona synes jeg, at jeg kunne se, at der var mange, der havde det sådan, ej, nu gider vi ikke mere, nu har vi prøvet at få det til at hænge sammen. Et puslespil af hold fra forskellige aftenskoler. Nu gider vi ikke mere. Nu går vi ud og finder et fuldtidsjob af en eller anden art’. Det synes jeg, at jeg kunne mærke. At det er sværere at rekruttere nogle, der gider det der meget usikre liv. Så er der nogle, der trives med det, selvfølgelig, og der er en frihed i det, selvfølgelig, og de kan tage nogle lange pauser. I hvert fald er det blevet sværere, og det har jo noget at gøre med, at der er brug for alle på arbejdsmarkedet andre steder også.”

Interview aftenskoleleder 1

”Kvalitet koster, og vi må ikke give mere i løn til undervisere end det, som Kulturministeriet siger. Og så er man også i konkurrence med kommunerne nu de fleste steder. Eksempelvis i svømmehaller, fordi de tilbyder personalet fastansættelse. På den måde kommer vi som aftenskole til at have sværere ved i fremtiden at rekruttere de timansatte, for de skal have den kvalitet, vi gerne vil have. Så det er en kæmpe udfordring i fremtiden – og det gælder for hele Danmark. Lige nu har vi de undervisere, vi skal have. Men hvis de får et job i en fysiklinik, så vil de selvfølgelig hellere det, fordi de får bedre løn end på vores hold.”

Interview aftenskoleleder 5

I citaterne beskriver aftenskolelederne flere ting, der kan være forklarende årsager til, at det for nogle er svært at rekruttere undervisere. Der er forhold omkring ansættelse, løn og pension, som opleves usikre og mindre attraktive end andre stillinger for underviserne. Det betyder, at de skal sammensætte deres arbejdsuge af flere forskellige aftenskolehold, hvilket for nogle kan virke kompliceret, selvom det også giver en vis frihed til selv at tilrettelægge sin arbejdstid og eller 'sæson'. En enkelt aftenskoleleder peger på, at differentieret løn er et uudnyttet potentiale. Dvs. at aftenskolerne fik mulighed for at give mere i løn til de undervisere, som har fyldte hold. Et andet forslag går på at få muligheden for at give underviserne løn hele året, så underviserne kan få det til at hænge sammen i sommerperioderne også, hvor de er nødt til at gå på dagpenge. I den periode beskriver aftenskolelederen, at underviserne ikke må undervise eller tage andet arbejde, hvilket ifølge aftenskolelederen gør, at de ikke nødvendigvis kommer tilbage igen (aftenskoleleder 5). Endelig peger aftenskolelederen også på, at generelle forhold på arbejdsmarkedet, hvor der er brug for arbejdskraft mange steder, har betydning.

Som tabel 7 viste, forventer aftenskolerne også noget af deres undervisere. Det, mener en aftenskoleleder, også kan være en udfordring, fordi forventningerne ikke svarer til den løn, underviseren får:

"Vi forventer jo også meget af underviserne. De skal jo – ud over at undervise i et fag, skal de jo faktisk også have evnen til at samle grupper og skabe sociale relationer, og det er jo ligesom noget, vi bare forventer, de kan, oveni alt med deres fag. Og det kunne godt være på et tidspunkt, at de siger, 'der skal altså lidt mere i lønningsposen' eller i noget andet, for at det kan lade sig gøre. Men der bliver jo arbejdet på det, ved jeg, men den er lidt svær at knække den der."

Interview aftenskoleleder 1

Det kan være en hårfin balance at rekruttere nye undervisere og ikke komme til at give dem for meget arbejde fra starten, så de kører trætte i det.

En tredje aftenskole peger endvidere på to udfordringer, som dels er opstået efter coronapandemien, men også er et grundlæggende vilkår for aftenskolerne internt – også i samarbejdet med hinanden. Aftenskoleundervisere er 'ensomme', 'kan selv' eller 'kan hos andre':

"Det, som vi oplever, det er, at de er glade for at undervise på aftenskolen. De synes, at vi giver dem det, de gerne vil have. Noget som de [fremhæver], og det er hovedparten af dem, (...) det er den her *ensomhed*, de nogle gange bliver mødt af, når de kommer ud på en folkeskole kl. 17 og gør klar til madhold. Eller når de er ude at lægge yogamåtter frem, og de er de eneste, der er på hele skolen. Det her med, at du ikke har et lærerværelse, som du har på en folkeskole, eller det her arbejdskollegiale fællesskab, som du har på enhver anden arbejdsplads. Det er der nogle, der giver udtryk for, at de synes, er svært."

"Det blev jo slemt efter corona, fordi det, som vi alle sammen gjorde, og det var jo et sats, og et eller andet sted ville jeg jo have ønsket, at vi ikke havde givet vores undervisere mulighed for at køre på Zoom. For vi skabte jo et rum for nogle af vores undervisere til at stoppe op og sige: 'Hvorfor er det egentlig, at jeg skal være ansat på den her aftenskole. Nu er der jo et online-medie, jeg selv kan bruge til at drive min egen virksomhed'.

Vi mistede to undervisere på grund af det. Fordi de lige pludselig sagde: 'Hvorfor skal jeg møde op i den her kolde gymnastiksal, hvor jeg føler mig ensom, når jeg lige så godt kan gøre det på Zoom'. Og jeg må da sige, at det var da rigtigt, og jeg fortalte dem også, at det, synes jeg, var uretfærdigt overfor os, for vi havde jo sådan set skabt platformen for dem. Det blev jeg faktisk lidt skuffet over."

"Men ofte er vi jo styret af, at underviserne kan komme og så sige: 'Hvis ikke I finder et andet lokale til os, jamen, så går jeg bare over til en anden aftenskole'. Så det er også derfor, de udfordrer i forhold til hinanden."

Interview aftenskoleleder 3

Citaterne understreger tre pointer: Betydningen af, at underviserne oplever at komme til et 'levende sted' med gode lokaler, at de oplever at være en del af et fællesskab, en skole, en lærerstab (fordi det nødvendigvis skal være mere attraktivt end at lave undervisningen hjemmefra digitalt), og endelig at aftenskolerne i nogle tilfælde er konkurrenter om de samme undervisere, og derfor opleves det betydningsfuldt at kunne tilbyde de bedste arbejdsforhold.

Det er derfor relevant at se nærmere på aftenskolernes samarbejder, både med hinanden og med øvrige aktører i arbejdet med at fastholde og rekruttere undervisere.

Kapitel 5: Aftenskolerne samarbejder

Aftenskolernes samarbejder er tidligere belyst i et landsdækkende perspektiv i rapporten 'Aftenskolerne – hvordan har de det' (Bjerrum & Thøgersen, 2018, 97-131). I rapporten fremgår det, at de fleste aftenskoler har en række kontaktflader til den kommune, de har aktiviteter i, eksempelvis omkring lokaler eller tilskud. Desuden ses også, at flere aftenskoler deltager i lokale råd eller samvirker, der arbejder med aftenskolernes interessevaretagelse (Bjerrum & Thøgersen 2018, 101; Thøgersen et al. 2021, 44). Generelt ser samrådene på aftenskoleområdet et potentiale i flere implementeringsopgaver¹⁵, hvilket kan ses som et udtryk for, at aftenskolerne gerne vil involveres mere (Thøgersen et al., 2021).

Foruden det kommunale samarbejde har aftenskolerne i Rødovre også andre samarbejdsflader, og det er nogle af dem, kapitlet her vil belyse. Aftenskolerne i Rødovre beskriver, ligesom i Vifos landsdækkende undersøgelse af aftenskolerne, at de har samarbejdsflader med mange aktører foruden Rødovre Kommune (herunder to forvaltninger). I tekstboks 3 ses en opsamling af de eksisterende samarbejder, som aftenskolelederne i Rødovre nævner allerede eksisterer.

Tekstboks 4: Aftenskolernes eksisterende samarbejder

- IBOS
- Kellersvej
- Rødovregård
- folkeskolerne
- bibliotekerne (i enkelte tilfælde)
- Vestbadet
- andre kommuner (eksempelvis Brøndby, København, Hvidovre m.fl.)
- Grundtvigsk Forum
- Doktorhaven
- Foreningen Norden
- forskellige kor
- Viften

Som tidligere nævnt har aftenskolerne en række ønsker om – og forslag til – hvordan de kan opnå mere samarbejde med flere med henblik på at nå nye målgrupper (tekstboks 2). I tilføjelse hertil ønsker nogle aftenskoleledere også at etablere samarbejdsaftaler med nye relevante lokale aktører:

Tekstboks 5: Aftenskolernes ønsker til fremtidige samarbejder

- Boligforeningerne
- Bibliotekerne (i højere grad)
- Sundhedscentre
- Frivilligcentret
- Bostederne

¹⁵ Eksempelvis administrering af puljer og bevilgede midler, og i enkelte tilfælde fordeling af kommunale lokaler (Thøgersen et al. 2021)

I kapitel 5 vil vi fokusere på tre hovedaktører, som aftenskolerne samarbejder med:

- Kommunen¹⁶
- Andre aftenskoler
- Øvrige samarbejdspartnere

Hovedvægten i afsnittet vil være på de to førstnævnte, og hvordan aftenskolerne oplever samarbejdet. Det er interessant i et fremtidigt perspektiv at undersøge hvordan dels kommunen, men også øvrige aktører oplever samarbejdet med aftenskolerne.

Samarbejde med kommunen

I Vifos landsdækkende undersøgelse af aftenskoleområdet fremgår det, at imødekommenhed, smidighed og gennemsigtighed er nogle af de samarbejds kvaliteter, aftenskolerne sætter stor pris på i samarbejdet med kommunen (Bjerrum & Thøgersen 2018, 103). Overordnet er det netop nogle af de kvaliteter, der kendetegner aftenskolernes oplevelse af samarbejdsrelationen med Rødovre Kommune. Her tænkes der specifikt på relationen til Kultur og Fritid, der er ansvarlig for området.

I samarbejdet med kommunen er der tre elementer, som aftenskolerne oplever har væsentlig betydning for et godt samarbejde:

- En løsningsorienteret tilgang, tæt dialog og kendskab til aftenskolerne.
- Kommunale rammer, der skaber grobund for lige vilkår mellem aftenskolerne.
- Ønske om partnerskaber og samarbejdsaftaler.

I det følgende vil de tre elementer blive belyst gennem aftenskolernes perspektiver og erfaringer. Aftenskolerne har generelt et godt grundlag for dialogen, da de er indtænkt i den formelle organisering af fritidssamrådet. Både formanden for samrådet og lederen for kommunens største aftenskole er repræsenteret i folkeoplysningsudvalget. Det, viser tidligere undersøgelser, kan være væsentligt i forhold til at opnå den indflydelse, man gerne vil have (Thøgersen, Bilberg & Petersen, 2022, s. 136).

Løsningsorienteret tilgang, tæt dialog og kendskab til aftenskolerne

Som tidligere nævnt er dialogen om lokalerne et eksempel på, hvordan forholdet mellem aftenskolerne og Kultur og Fritid i Rødovre Kommune er kendetegnet ved godt samarbejde og en gensidig løsningsorienteret tilgang over for udfordringerne. Et andet citat giver et eksempel på den fleksible tilgang til samarbejdet:

”Jeg tænker, at [navn], vores tidligere kasserer, har haft et godt samarbejde med blandt andet [navn på kommunal medarbejder], altså omkring alt det der økonomi. Og hvis der har været noget, så har [kasserer] ringet til ham, og så har han hjulpet og sendt de rigtige

¹⁶ I afsnittet tages udgangspunkt i aftenskolernes oplevede samarbejde med Kultur og Fritid i Rødovre Kommune.

skemaer, eller [kasserer] har fået lov til at gøre tingene på en anden måde, fordi hun ikke kunne finde ud af det skema. Så det har været et godt samarbejde.”

Interview med aftenskoleleder 7

Den tætte dialog og det gode kendskab til aftenskolerne fra de kommunale medarbejders side er generelt noget aftenskolerne i Rødovre sætter stor pris på. Eksempelvis da kommunen besluttede, at aftenskolerne ikke skulle tilbagebetale tilskud (til undervisning, særlige grupper og lokaler) som følge af aflyst aktivitet pga. COVID-19 i perioden 1. januar 2020 til 31. juli 2021.

Derfor oplever aftenskolerne det også meget betydningsfuldt, at der er kontinuitet blandt det kommunale personale, som varetager forhold omkring aftenskolernes virke. Det er det, fordi personalet efterhånden lærer ’folkeoplysningsområdet’ at kende, eksempelvis i forhold til tilskudsstrukturer, historik og den værdimæssige betydning af aftenskolernes arbejde i – og for – kommunen. Samtidig beskriver en aftenskoleleder, at kontinuitet også er vigtigt for, at aftenskolerne kan udvikle sig:

”Hvis man ikke forstår området, så er det svært at udvikle det, synes jeg.”

”Vi havde en forvaltningschef, som stoppede. Så får vi en ny igen, og så skal vi forandre os. Så i min tid har jeg oplevet tre forskellige, jeg skal forholde mig til. Det er lidt for mange at sætte ind i sagerne igen. Så skal man begynde forfra.”

Interview aftenskoleleder 5

For at gøre det lettere at øge forståelsen for aftenskolernes arbejde, er der i RAS-regi udarbejdet en film, som giver et indblik i aftenskolen og forståelsen af aftenskolerne i Rødovre. Denne film er udarbejdet i samarbejde med Rødovre Kommune. Den bruges også, når der kommer nye medarbejdere generelt i aftenskoleregiet. Dette kan ses som én måde at bidrage til samarbejdet. Derudover er der andre måder, aftenskolerne bidrager ind i kommunen, eksempelvis ved at sidde i udvalg, ved afholdelse af temadage og ved seminarer om, hvad aftenskolerne ’går og laver’ målrettet nye politikere især. Aftenskolelederne oplever generelt et potentiale for at øge det politiske kendskab til aftenskoleområdet.

Kommunale rammer, der skaber grobund for lige vilkår mellem aftenskolerne

Aftenskolernes interne forhold og samarbejde opleves meget afhængigt af, hvilke rammer kommunerne opstiller for deres virke. Det er et opmærksomhedspunkt, som informanterne på forskellig vis peger på, at der allerede er arbejdet med, men også fortsat skal arbejdes med. I den sammenhæng opleves det på tværs af aftenskoler vigtigt, at de har lige vilkår at drive aftenskole på. Her ses det kommunale samarbejde som den aktør, der opstiller rammerne, at have stor betydning for, at aftenskolerne opererer på lige vilkår. Ligesom aftenskolernes deltagelse i Folkeoplysningsudvalget eller RAS som tidligere nævnt er en måde at bidrage på og opnå indflydelse.

Fremadrettet kan det dog være relevant at opnå mere viden om aftenskolernes samarbejder og forudsætninger for at drive skole på lige vilkår med de øvrige aftenskoler. Særligt hvis

man i Rødovre Kommune ønsker at bevare et bredt og mangeartet aftenskolefelt med et bredt fagudbud og deltagergrupper fremadrettet.

Ønske om partnerskaber og samarbejdsaftaler

For tre¹⁷ af aftenskolerne er der et udtalt ønske om at danne flere partnerskaber og udvikle de eksisterende samarbejder med kommunen, også på tværs af forvaltninger, så aftenskolerne tænkes ind i løsningen af kommunale opgaver. Som tidligere skitseret er der et godt samarbejde med Kultur og Fritid – det opleves mere vanskeligt at få de andre afdelinger i tale.

Nogle aftenskoler fremhæver også samarbejdet med folkeskolerne i byen som værende godt. En enkelt lille aftenskole har et udtalt ønske om endnu mere samarbejde med folkeskolerne i Rødovre Kommune fremadrettet.

De tre aftenskoleledere beskriver, at der er en meget tæt forbindelse mellem samarbejder/partnerskaber og aftenskolernes mulighed for at bidrage til at løfte nogle af de velfærdsopgaver, som kommunen er optaget af – og som gør sig gældende ikke bare i Rødovre, men også på landsplan. Opgaver, som de gerne vil bidrage til bliver løst. Ligeså mener 15 pct. af de adspurgte aftenskoler i 'Aftenskolerne – hvordan har de det?', at det er indlysende, at aftenskoler indgår i den kommunale opgaveløsning (Bjerrum & Thøgersen 2018, 106). Det er dog ikke alle aftenskoleledere i Rødovre, som synes, at de skal – eller kan – have en særlig rolle i at løse velfærdsopgaver for kommunerne. De blandede holdninger ses altså også på landsplan, idet 30 pct. af aftenskolerne svarer, at det ikke er aftenskolernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver (Ibid.).

De aftenskoler, der gerne vil inviteres endnu mere ind i opgaveløsningen i Rødovre Kommune, ønsker også at det sker gennem samarbejde med flere forskellige forvaltninger. En aftenskoleleder oplever, at kommunen ofte beskrives som værende dem, der skal prøve at forandre noget – at løse den og den udfordring – men at aftenskolerne i lige så høj grad kunne tænkes ind i velfærds løsninger. En anden aftenskoleleder beskriver, at tilskudsbevilingerne også kan ses som at aftenskolerne er forpligtet til at hjælpe med at løse velfærdsopgaver:

”Vi hører gentagende gange: ‘jeg tror, at kommunerne skal prøve...’, men det er også igen et samarbejde. Jeg siger altid, at man skal være to om at finde ud af at løse den der udfordring. Jeg tror, at det ville være godt, hvis kommunen bød os ind til et samarbejds-møde, hvor vi hver især ligesom skulle forberede os på ‘hvad tænker vi, at der kunne ligge af samarbejds muligheder?’”

Interview aftenskoleleder 3

¹⁷ To store og én lille jf. typografien i figur 2.

”Vi vil gerne gøre det, som kommunen har brug for hjælp til, hvis de ikke har personale nok, eller synes opgaven er for stor. Så står vi klar! For vi får også et tilskud, vi er også forpligtet til at hjælpe til. Så hvis der var et velfærdstilbud, som de ville have hjælp til af os ’Det her er et problem, vil I hjælpe os?’, så er vi klar.”

Interview aftenskoleleder 5

Samarbejde med andre aftenskoler

Aftenskolelederne stiller sig forskelligt i forhold til perspektiverne på samarbejder med andre aftenskoler. For de store et- og flerfaglige aftenskoler og en enkelt lille flerfaglig aftenskole er der flere ’dagsordner’ og interesser af betydning for ’aftenskolefeltet’ overordnet set. For de små et-faglige aftenskoler er blikket mere fokuseret på den nære drift og de få medarbejdere og deltagere. Det betyder i praksis, at nogle aftenskoleledere f.eks. forholder sig meget til, hvad de øvrige aftenskoler i Rødovre tilbyder af fag, og hvilke rammer de har bredt set i forhold til deres egne rammer. For de små aftenskoler fylder det ikke i lige så høj grad, mere som perifer baggrundsviden på aftenskoleområdet som helhed i Rødovre.

Vi ved fra tidligere undersøgelser, at samrådene varetager flere funktioner, eksempelvis at varetage foreningernes interesser, dokumentere og synliggøre aftenskolernes værdi og at bidrage til en demokratisk beslutningskultur ved at bidrage med et forum for meningsudvekslinger mellem foreningerne (Thøgersen et al. 2021, 105).

I samarbejdet mellem aftenskolerne i Rødovre Kommune er Aftenskolesamrådet (RAS) en væsentlig strukturel sammenslutning, som fungerer som aftenskolernes fælles stemme overfor politikerne og som de regionale skolers repræsentations- og informationskilde til, hvad der rør sig i Rødovre.

Dermed er RAS også betydningsfuld for de ni aftenskolers interne samarbejde og relationer til hinanden. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvem der sidder i RAS. RAS har eksisteret i Rødovre siden september 2013 og har gennemgået en omorganisering efter Rødovre Kulturelle Aftenskole gik konkurs i 2018. RAS har en solid position som samarbejdsorgan til forvaltningen og står for varetagelsen af alle aftenskolernes interesser overfor beslutningstagere og myndigheder med indflydelse på aftenskolernes vilkår. Hvert år til generalforsamlingen er der valg. Som en aftenskoleleder beskriver, kan der være forskel på, i hvilken grad repræsentanterne i RAS er orienteret mod udvikling her og nu eller på længere sigt på aftenskoleområdet. Det kan skyldes, at det også er forskelligt, hvilke emner der behandles fra gang til gang, samt at den fælles repræsentation gør, at RAS skal favne det nære her og nu og samtidig perspektiver længere ude i fremtiden.

Som undersøgelsen viser, har aftenskolerne i Rødovre forskellige elementer, de finder betydningsfulde. Samrådets opgave er således at repræsentere aftenskolerne med en fælles stemme. Når det er betydningsfuldt, handler det om, at nogle aftenskoler oplever, at politikerne ikke kender aftenskoleområdet ret godt, og her oplever aftenskolelederne, at aftenskolerne har en særlig opgave:

”Mange af politikerne, der sidder rundt omkring i byrådene, de ved jo faktisk ikke, hvad aftenskolerne er. Så de sidder og skal vedtage deres budgetter: ’Nå, der er noget, der hedder aftenskole’. Altså, det ville jo være dejligt, hvis vi dykkede ned i det. Man kan jo så sige: Hvis opgave er det at gøre opmærksomme på, hvad vi er? Den ligger jo også til dels hos os – at banke på døren og sige: ’Må vi komme til et byrådsmøde, og lave et oplæg og fortælle, hvad vi egentlig er for nogle, inden I træffer en beslutning om, hvad vi skal have i tilskud?’.”

”Vi skal nok tage den på os selv, men vi er for usynlige, og derfor bliver vi nødt til at stå sammen. Og derfor vælger jeg også at sige: Jamen, jeg bakker op om de udfordringer [andre aftenskoler oplever red.] – selvfølgelig til en vis grænse, for jeg skal selv opleve dem. Hvis ikke jeg oplever udfordringer på samme måde, så er det jo ikke det, jeg skal kæmpe for eller imod, kan man sige.”

Interview aftenskoleleder 3

Citaterne er et eksempel på en aftenskoleleder, som oplever, at det er vigtigt at stå sammen, også selvom man ikke selv på den pågældende skole har samme udfordringer, men at det også er en balancegang ikke at kæmpe andres kampe.

Der er hos flere aftenskoleledere en opmærksomhed på ikke at konkurrere med andre aftenskoler eksempelvis omkring fagudbud. Idet flere af aftenskolerne tilbyder sundhedsfag og bevægelse, kan det i praksis dog være endnu en balancegang, som fordrer et godt kendskab til de øvrige aftenskoler. I nogle tilfælde har aftenskolerne fundet sammen omkring arrangementer og fag. Et par af aftenskolerne fortæller, at de eksempelvis samarbejder med andre aftenskoler om debatskabende aktiviteter. Men der er også forskel på, i hvor høj grad aftenskolerne oplever behov for at samarbejde med andre, og hvorvidt de oplever at have noget at byde ind med til samarbejdet:

”Jeg har jo ikke rigtig noget at byde ind med. Som sådan har jeg jo ikke rigtig noget behov for at skulle lave så meget med andre aftenskoler. Så jeg har heller ikke haft noget at klage over, så ja, det ved jeg ikke. Jeg er etableret som en lille aftenskole, fordi vi synes, det kunne være meget hyggeligt. Og vi har haft meget tilknytning til Rødovre i forbindelse med en aftenskole, der gik ned, og så synes vi, at vi ville prøve at lave lidt selv.”

Interview med aftenskoleleder 2

Som en meget specifik et-faglig skole, er de et eksempel på en aftenskole, der som nævnt i indflyvningen til dette afsnit orienterer sig mod det nære, deltagerne og faget. Derfor har de ikke behovet for omfattende samarbejder med de andre aftenskoler.

Samarbejde med øvrige – udfordringer med at ’sparke’ døren ind

Aftenskolerne i Rødovre har samarbejde med mange forskellige aktører på tværs af fag, kommunen og institutioner. Nogle samarbejder opleves helt naturlige og har eksisteret i mange år. Det kan være omkring faciliteter (lokaler i en kirke eller på Rødovregård). Andre opstår mere ad hoc og er afhængige af aftenskolens aktivitet (i forbindelse med et foredrag eller en byfest). Flere af aftenskolerne orienterer sig mod, hvor de kan nå nye målgrupper eller skabe gode rammer for eksisterende aktiviteter og deltagere. I den forbindelse er nye,

fremtidige samarbejder af stor betydning, fordi de kan være 'indgangen' ind til nye målgrupper.

Der er også aftenskoler, der fremhæver, at de gerne vil have nye samarbejder med eksempelvis bosteder for borgere med handicap eller boligforeninger i udsatte boligområder.

Aktuelt er samarbejdsfladerne for aftenskolerne således karakteriseret ved at være mange, og gå på tværs af kommunale og sektorielle grænser. Der er dog et udtalt ønske fra aftenskolerne om at udvide samarbejdsfladerne og at skabe transparens omkring de vilkår, skolerne hver især har at arbejde med for at skabe nye samarbejder. I den forbindelse oplever aftenskolerne, at deres muligheder for at 'åbne døre' og etablere samarbejder på ny er resourcekrævende.

En aftenskoleleder oplever, at de potentielt kunne have en langt større og samlende rolle i Rødovre, eksempelvis ved koncerter og større musiske arrangementer, men i det hele taget også i samarbejde med og for børn i folkeskolerne. Det opleves imidlertid udfordrende især for de små aftenskoler at komme ud med deres bidrag:

"Altså, budskabet er svært at komme ud med for os. Og det kan være, at vi trykker på de forkerte knapper. Og det kan godt være, jeg ikke ringer til kommunen en gang om måneden. Det gør jeg jo så altså ikke. Jeg synes, jeg har gjort, hvad jeg kunne. Det er jo ikke fordi, jeg sidder med hænderne i skødet. Det synes jeg ikke."

Interview aftenskoleleder 2

Det er fremadrettet interessant at se på, hvordan kommunen og øvrige potentielle samarbejdspartnere oplever samarbejdet med aftenskolerne for dermed at få belyst, hvordan potentielle samarbejdspartnere oplever aftenskolerne og deres bidrag til rødovreborgernes fritidsliv.

Afrunding og perspektivering

Som første fase i en større undersøgelse har dette notat skabt et indledende overblik over aftenskolelandskabet i Rødovre Kommune. Samlet set viser overblikket, at Rødovre Kommune med sine ni aftenskoler med meget forskellige profiler på mange måder ligner det landsdækkende billede, hvor der er store forskelle skolerne imellem. Med ni aftenskoler er der lidt flere aktive aftenskoler end man kunne forvente af en bykommune ud fra de landsdækkende undersøgelser på området (Thøgersen 2021).

Med 7.035 tilskudsberettigede undervisningstimer i 2022, er der til gengæld ikke helt så meget aktivitet, som man typisk finder i en bykommune. Det kan hænge sammen med, at der for Rødovres borgere er let adgang til aftenskoleaktiviteter i de omkringliggende kommuner. Den mellemkommunale refusion tyder i hvert fald på, at borgere fra Rødovre også vælger tilbud i andre kommuner. Når det er sagt, er der stadig et bredt og varieret aktivitetstilbud, og undersøgelsen viser, at aftenskolerne i kommunen ser ud til at være stærke på både bevægelses- og kulturfag.

Ud over overblikket som baseline har fase 1 sat fokus på aftenskolernes oplevede udfordringer. I undersøgelsens forløb er det tydeligt, at udfordringerne også hænger sammen med aftenskolernes ambitioner, visioner og oplevede potentialer. Derfor vil mange af perspektiverne her også berøre de potentialer, aftenskolerne selv ser, og de områder, det kunne være vigtige at afdække i de kommende analyser.

Som kapitel 3 understreger, er det ikke alle ni aftenskoler, der har fokus på vækst og udvikling. Disse skoler er i stor udstrækning tilfredse og får løst eventuelle udfordringer undervejs gennem dialog med kommunen og samarbejdspartnere. Så for dem vil perspektiverne her ikke alle være lige relevante.

Mellem økonomi og tilgængelighed

Notatet viser, at aftenskolerne i Rødovre Kommune overordnet set klarer sig fint økonomisk. De er tilfredse med, at kommunen for tiden udfylder tilskudsbrøkerne, og at de får de midler til lokaler, som de er berettiget til. Desuden er der et godt samarbejde omkring lokaler, og langt de fleste lokaleanmodninger/bookinger imødekommes.

Det er dog stadig en knivskarp balance, og flere skoler har stort fokus på økonomien, der i nogle tilfælde kan opleves som en udfordring. Særligt for skoler/hold, hvor der er brug for specialfaciliteter såsom varmtvandsbassiner, er privat leje dyr. Samtidig er der venteliste til stort set alle holdene, og det er et fag, der er meget efterspurgt. Det er et billede, der genkendes fra den landsdækkende undersøgelse, hvor især de aftenskoler, der har varmtvandstræning, angiver at have ventelister (Bjerrum & Thøgersen 2018, 123). Her er der stor forskel på, om aftenskolerne kan få stillet lokaler gratis til rådighed. En aktuel case i Rødovre er en ny forsøgsordning i Vestbadet, hvor enkelte aftenskoler har fået mulighed for at få nogle gratis timer. Ellers er lejen i svømmehallen 900 kr. i timen. Det har stor betydning for økonomien i de enkelte hold.

Netop økonomien i de enkelte hold er central for aftenskolelederne. Det er vigtigt for dem at søge at holde deltagerpriserne nede, så flere borgere har mulighed for at benytte tilbuddene. Det er særligt en udfordring, når skolerne ønsker at nå nye målgrupper som for eksempel unge, danskere med anden etnisk baggrund end dansk eller borgere med udsathed. Her er skolernes oplevelse, at lave priser er helt centrale for disse målgrupper.

Senfølger af coronanedlukningerne?

I november 2020 gennemførte RAS selv en undersøgelse af, hvordan coronanedlukningerne påvirkede aftenskolerne. Seks af samvirkets aftenskoler deltog i den. Undersøgelsen viste, at aftenskolerne havde klaret sig igennem perioden, men at alle havde været udfordret på økonomien. På undersøgelsestidspunktet var hverken pandemien eller nedlukningerne ovre, så aftenskolerne kan have haft yderligere udfordringer.

Tilskudstallene fra 2022 antyder, at aktivitetsniveauet stadig ikke er på højde med tiden før corona. En skoleleder fremhæver dog, at selvom tilbuddene er ved at være der, er antallet af deltagere på de enkelte hold ikke helt på højde med tiden før corona. Der er en klar tro på, at det nok skal komme, og som nævnt i kapitel 3 har aftenskolerne stort fokus på rekruttering.

En anden og måske større udfordring, som kapitel 4 fremhævede, er, at aftenskolerne grundet den lange tid med usikre vilkår mistede flere af deres lærere. Enten fik de smag for at være selvstændige gennem onlineundervisningen, eller de søgte mere faste jobs. Som kapitel 4 fremhæver, er det en alvorlig sag for aftenskolerne, da lærerne ofte er dem, der er deres ansigt udadtil. For flere af skolerne er det en udfordring, at den afgang kombineres med, at der kan være et generationsskifte på vej. Aftenskolerne oplever samtidig, at de nye lærere har en anden profil og ikke nødvendigvis har det samme kendskab til folkeoplysningens metode og betydning. Dilemmaet omkring aftenskolernes dybe afhængighed af lærerne og evne til at tiltrække nye, yngre og stabile lærerkræfter kan således være værd at undersøge nærmere i næste fase. Hvad er det, der motiverer de unge lærere til at være i aftenskolen, og hvordan ser de deres egen fremtid i voksenundervisningen?

Samtidig vil det være interessant at kigge på, hvorvidt forskellige lærerprofiler tiltrækker forskellige målgrupper. En Vifo-undersøgelse blandt yogalærere og udøvere (Bjerrum og Pilgaard 2014) viste, at yogalærernes profiler ofte tiltrak grupper, der lignede dem selv. Kan nye og mere spredte lærerprofiler i så fald bruges endnu mere bevidst i rekrutteringen af nye målgrupper?

Målgrupper

Notatet viser, at aftenskoledeltagerne i Rødovre i forhold til køns- og aldersfordelingen ligner det billede, der ses på landsplan. Kernemålgruppen er kvinder over 60 år. Notatet viser også, at aftenskolerne i høj grad har fokus på at tiltrække nye målgrupper. I det perspektiv er det vigtigt at huske, at gode fritidstilbud til borgere over 60 bidrager til målgruppens mentale sundhed og for fleres vedkommende kan være medvirkende til, at de får god fysisk aktivitet, der er målrettet netop dem.

I en undersøgelse af aftenskolerne i Aalborg Kommune svarede 36 pct. af kursisterne, at de i høj grad eller nogen grad oplevede, at de bedre kunne håndtere udfordringer i hverdagen som udbytte af at gå i aftenskole (Bjerrum & Thøgersen 2016, 88). Så man særskilt på deltagere i bevægelsesfag, var andelen endnu højere. I de videre undersøgelser i Rødovre Kommune vil kursisternes udbytte af at være aktive i aftenskolerne være et vigtigt undersøgelsespunkt for at afdække aftenskolernes rolle i kommunen. Ligeledes vil det være væsentligt at få en dybere beskrivelse af deltagernes profiler på uddannelsesbaggrund, fritids-erfaring og motivation for at være aktive.

Kapitel tre beskriver, hvordan både børn og familier, unge, mænd, borgere med anden etnisk baggrund end dansk og borgere med udsathed er nogle af de grupper, som aftenskolerne særligt er opmærksomme på. Der er en oplevelse af, at de som folkeoplysende skoler har et ansvar for at nå også disse målgrupper. Aftenskolerne oplever dog, at hver gruppe har deres særlige udfordringer.

I de kommende undersøgelser kan det derfor også være relevant at stille skarpt på de steder, hvor det er lykkedes at nå nye/ lidt skæve målgrupper. Hvad kræver det? Særlige lærere? Arenaer? Eller samarbejder?

Samarbejder

Som kapitel 5 viser, ser de aftenskoler, der ønsker at vokse og nå nye målgrupper, et stort potentiale i samarbejder og partnerskaber. Særligt er de opmærksomme på potentialer i relation til kommunen med fokus på at bidrage til at løse samfundsmæssige udfordringer. Til gengæld er det som kapitel 5 beskriver også et felt, hvor aftenskolerne oplever mange udfordringer.

I Vifos undersøgelse omkring aftenskolernes tilstand fra 2018 blev aftenskolerne spurgt om, hvad de oplevede som deres tre største udfordringer. 14 pct. af aftenskolerne svarede i et åbent felt, at det var konkurrence med andre aktører. Det, der var bemærkelsesværdigt, var, at langt de fleste, der uddybede det yderligere, fremhævede gratis tilbud fra kommunerne (Bjerrum & Thøgersen 2018, 123).

Det er en problemstilling flere af aftenskolerne i denne undersøgelse bringer på banen. Det kan være, når kommunen laver bevægelsestilbud til aftenskolernes kernemålgrupper eller en at konstatering af, at det kan være svært at konkurrere med bibliotekernes foredrag. Bibliotekerne opleves at have helt andre økonomiske muligheder på området.

Udfordringen forstærkes af aftenskolernes ønske om, at flere afdelinger i kommunen bliver bedre til at indtænke dem som samarbejdspartnere. I de opfølgende undersøgelser kan det derfor være vigtigt at afdække de relevante kommunale afdelingers kendskab og holdninger til aftenskolerne.

Tydelighed og en fælles indsats?

Aftenskolerne oplever det i høj grad som en udfordring, at kendskabet til aftenskolernes særlige rolle blandt både borgere og politikere er lille.

Alle aftenskolerne i undersøgelsen er blevet spurgt om, hvordan de ser aftenskolen i Rødovre om fem år. To skoler svarer, at det kommer meget an på, om de kan rekruttere deltagere og undervisere, hvilket de reelt er bekymrede for, og en enkelt skole tror ikke på, at de eksisterer om fem år. Seks ud af de ni skoler er mere optimistiske og svarer, at fremtiden ser lys ud og peger på, at de formentlig vil have nået flere målgrupper, tilbyde flere aktiviteter og arrangere flere debatarrangementer. Alt sammen dog afhængig af fortsat og forbedret politisk kendskab til området samt øget markedsføringsindsats fra aftenskolernes side.

For alle skolerne er det vigtigt for, at de tror på fremtiden, at der kommer en større viden om, hvad de som aftenskoler kan og vil. Det store arbejde med annoncering og rekruttering som beskrevet i kapitel tre understreger, at det er en central del af aftenskolernes arbejde at være synlige og tydelige i kommunen. Det var en af baggrundene for at igangsætte undersøgelsen her, og det vil blive interessant at se, om en mere fælles indsats for synlighed vil løfte det samlede aftenskoleområde og dermed gøre det lettere for den enkelte skole.

Et stærkt udgangspunkt

Notatet og de ovenstående perspektiver har allerede peget på nogle elementer, der kan være vigtige at vide mere om eller arbejde med, hvis aftenskolerne skal nå ud til flere borgere i Rødovre Kommune. Samarbejdet omkring notatets tilblivelse er imidlertid også vigtigt at fremhæve. Undersøgelse er blevet til i samarbejde mellem RAS og Rødovre Kommune. Alene det faktum, at der er et aktivt samråd i kommunen, som både vil arbejde for udviklingen af hele området, og skoler, der ønsker at byde ind med lokalforankret udvikling, er et plus for kommunen.

Vifos rapport om samvirker (Thøgersen et al. 2021) viser, at der kun er 48 aftenskolesamråd på landsplan, og historisk set er det ofte dem, der er blevet etableret sidst set i sammenligning med øvrige samrådstyper. Som i Rødovre er der en tradition for, at alle aftenskoler er med i samrådene, men til gengæld oplever flere aftenskolesamråd ikke selv, at det altid lykkes at skabe fælles opbakning omkring rollen som interesseorganisation. Rapporten viser samtidig, at mange aftenskolesamvirker oplever, at der er en forskel på deres ideelle og aktuelle rolle i forhold til at løse opgaver for kommunen. Igen er der en parallel til Rødovre, hvor der er et ønske om større indflydelse på tværs af kommunen.

Rapporten viser på den anden side, at det, der kan være med til at øge et samråds indflydelse og udviklingsmuligheder, blandt andet er en tæt dialog med kommunen og en kommune, der anerkender samrådet som den primære samtalepartner på området. Samtidig er det vigtigt, at samrådet også (som i Rødovre Kommune) er repræsenteret ind i de mere formelle organer som folkeoplysningsudvalget. Sammenholder man situationen i Rødovre med resultaterne fra den landsdækkende undersøgelse, ser det således ud til, at

aftenskolerne og Rødovre Kommune sammen har skabt et stærkt udgangspunkt for en udvikling af området. Særligt hvis samrådet fortsat kan fremstå med fælles prioriteringer.

Litteraturliste

Bjerrum, Henriette (2020): *Udviklingsspor i aftenskolernes fagudbud*. Aarhus: Videncenter for Folkeoplysning.

Bjerrum, Henriette & Pilgaard, Maja (2014): *Yoga i København – udøvere, undervisere og uddannelser*. København: Videncenter for Folkeoplysning.

Bjerrum, Henriette & Thøgersen, Malene (2016): *Mental sundhed og øget tristhed*. København: Videncenter for Folkeoplysning.

Bjerrum, Henriette & Thøgersen, Malene (2018): *Aftenskolerne – hvordan har de det?* Aarhus: Videncenter for Folkeoplysning.

Brandi, Ulrik & Sprogøe, Jonas (2019): *Det magiske øjeblik - Kvalitativ analyse skridt for skridt*. København: Hans Reitzels Forlag

Danmarks statistik (2023): *FOLK1E, 2022 1. kvartal og 2023 1. kvartal*. <https://www.statistikbanken.dk/> (25.10.2023)

Danmarks statistik (2023): *PRIS9, 2012-2022*. <https://www.statistikbanken.dk/> (26.10.2023)

Danmarks statistik (2023): *REGK31, 2012-2022*. <https://www.statistikbanken.dk/> (25.10.2023)

Ibsen, B., Østerlund, K. & Qvist, H.P. (2015): *Folkeoplysning og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse*. *Movements* 2015:6. Odense. Institut for Idræt og Biomekanik

Budget- og regnskabssystem for kommuner (2023): *Kapitel 3-4 Den autoriserede kontoplan & konteringsregler*. Indenrigs- og Sundhedsministeriet <https://budregn.im.dk/budget-og-regnskabssystem-for-kommuner/3-4-den-autoriserede-kontoplan-and-konteringsregler> (31.11.2023)

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2023): *De Kommunale Nøgletal*. <https://www.noegletal.dk/noegletal/> (24.10.2023; 25.10.2023; 1.11.2023)

Jensen, Heidi Amalie Rosendahl; Davidsen, Michael; Møller, Sofie Rossen; Román, Julie Ellegaard Ibañez; Kragelund, Kamilla; Christensen, Anne Illemann & Ekholm, Ola (2022): *Danskernes Sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021*. København S: Sundhedsstyrelsen & Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Lau, Cathrine Juel; Eliassen, Marie Holm; Grønkjær, Marie Stjerne; Bekker-Jepesen, Mai; Toxværd, Cecilie Goltermann; Gøtzsche, Nina; Jacobsen, Maria Helene; Andreassen, Anne Helms (2022): *'Hvordan har du det?'* *Sundhedsprofil for Region Hovedstaden og kommuner 2021* –

Sundhedsadfærd og risikofaktorer. Frederiksberg: Center for Klinisk Forskning og Forebyggelse, Bispebjerg og Frederiksberg Hospital

Løvgreen, Peter; Nordentoft, Agnethe & Winther, Mette (1998): *Aftenskolernes Hvem – Hvad – Hvor – om aftenskolernes aktører, aktiviteter og rammer*. Udviklingscentret for folkeoplysning og voksenundervisning, København.

Nordentoft, Agnethe & Løvgreen, Peter (1998): *Aftenskolernes rolle i fremtidens voksenuddannelse*. Udviklingscentret for folkeoplysning og voksenundervisning, København.

Eske, Mette; Rask, Steffen & Thøgersen, Malene (2020): *Danskernes fritidsvaner 2020*. Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning

Rasmussen, Anna Helleberg Grundt & Kirkegaard, Kasper Lund (2021): *Rødovre i bevægelse - en analyse af idrætten i Rødovre Kommune*. København V: DGI Storkøbenhavn

Retsinformation (2011): Folkeoplysningsbekendtgørelsen (§7). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2011/1251> (8.11.2023)

Rødovre Kommune (2022): Folkeoplysningspolitik. <https://www.rk.dk/politik/politikker/folkeoplysningspolitik> (8.11.2023)

Svanholm, Emilie (2020): *Undersøgelse af konsekvenserne af COVID-19 hos aftenskolerne i Rødovre*. Rødovre: Rødovre Aftenskoler Samråd

Thøgersen, Malene (2021): *Folkeoplysningen i kommunerne. Delrapport 2: Den folkeoplysende voksenundervisning*. Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning

Thøgersen, Malene; Bilberg, Line & Petersen, Frederik (2022): *Lokale samråd som bindeled mellem kommune og foreningsliv*. Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning

Thøgersen, Malene; Bjerrum, Henriette; Blom, Jalte & Simonsen, Astrid Margon (2021): *Lokale samråd på kultur-, idræts- og fritidsområdet*. Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning

Thøgersen, Malene; Jensen, Maria Elisabeth Nissen & Bjerrum, Henriette (2023): *Lokaler til aftenskoleundervisning*. Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning.

Opgørelser stillet til rådighed af Kultur og Fritid i Rødovre Kommune

Oversigt over aftenskolernes afviste sæsonansøgninger til lokaler i 2022

Oversigt over aftenskolernes godkendte sæsonansøgninger til lokaler i 2022

Oversigt over aftenskolernes lokalebookinger i 2022

Oversigt over aftenskolernes samlede antal timer i kommunale lokaler i 2022

Oversigt over aftenskolernes tilskudsregnskaber i perioden 2012-2022

Oversigt over bevilling af tilskud til aftenskolerne i perioden 2012-2023

Oversigt over lokaler som aftenskolerne har benyttet i 2022

Bilagsmateriale

Bilag 1: Metode

Bilag 1.1: Metodebeskrivelse

Der er indledningsvis foretaget en desk research om tendenserne på aftenskoleområdet på landsplan og i andre kommuner. Dette har taget udgangspunkt i undersøgelsens seks hovedspørgsmål og er blevet brugt løbende i hele arbejdet til sammenligning af aftenskoleområdet i Rødovre Kommune.

Derudover er der i undersøgelsens begyndelse blevet indhentet materiale og data fra Rødovre Kommune samt de respektive aftenskoler. Materialet fra Rødovre Kommune består blandt andet af bevilling af tilskud, tilskudsregnskaber og lokalebookinger. Materialet fra kommunens aftenskoler er indhentet vha. et spørgeskema med det formål at kunne afdekke aftenskolernes nøgletal (f.eks. antal deltagere, deltagernes alder og køn samt lokalebrug). Dette kvantitative materiale er først blevet systematiseret, hvorefter der er blevet gennemført en overbliksanalyse af de kvantitative delelementer med henblik på at belyse de økonomiske rammer og ressourcer på området, hvilket er undersøgt i en periode på ti år fra 2012 til 2022. Desuden vil undersøgelsen sammenligne Rødovre Kommune med de øvrige vestegnskommuner, hvilket baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse fra 2018 blandt kultur- og fritidskonsulenter i kommunerne (Thøgersen, 2021)

Parallelt hermed er der foretaget ni interviews med aftenskolelederne i Rødovre. Hvor det har været muligt, er de foretaget fysisk, og de resterende er foretaget online. En enkelt aftenskole har ønsket at besvare spørgsmålene skriftligt og en enkelt via telefonisk opkald. Alle interviewene er efterfølgende transskriberet og kodet i NVivo. De første tre med 'åben kodning', hvor det ikke på forhånd er defineret, hvad det er vi kigger efter, og derefter via 'fokuseret' kodning, hvor særlige tematikker, som de træder frem under den åbne kodning, er styrende for kodningen (Brandt og Sprogøe, 2019, s. 41). Undersøgelsens seks hovedspørgsmål har dog hele tiden været navigerende for kodningen.

Bilag 1.2: Oversigt over datamateriale

Tabel 8: Kvalitative data

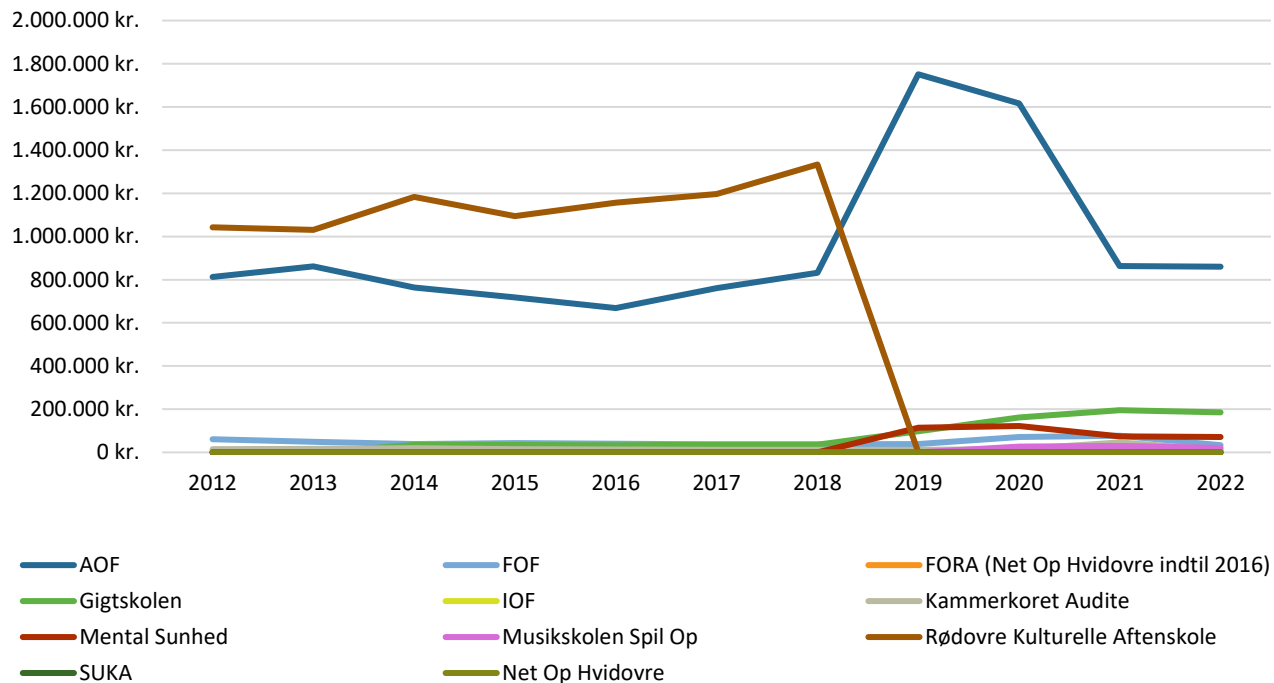
Interviews med aftenskoleledere	Interviewtype	Dato
Interview med aftenskoleleder 1	Online	5/9 2023
Interview med aftenskoleleder 2	Telefonisk	21/9 2023
Interview med aftenskoleleder 3	Fysisk	24/8 2023
Interview med aftenskoleleder 4	Online	5/9 2023
Interview med aftenskoleleder 5	Fysisk	7/9 2023
Interview med aftenskoleleder 6	Fysisk	24/8 2023
Interview med aftenskoleleder 7	Online	14/9 2023
Interview med aftenskoleleder 8	Fysisk	24/8 2023
Interview med aftenskoleleder 9	Skriftlig besvarelse	3/9 2023

Tabel 9: Kvantitative data

	Note
Tilskudsregnskaber (2012-2022)	
Bevilling af tilskud til undervisning	Mangler for AOF i 2016 og 2017. Mangler for FORA 2012/13-2017. Mangler for RKA i 2014/15, 2017 og 2018.
Bevilling af tilskud til særlige grupper	Mangler for AOF i 2013/14 og 2017. Mangler for RKA i 2014/15, 2017 og 2018.
Opgørelse over bevillinger til aftenskoler (2012-2022)	
Bevilling af tilskud til undervisning	
Bevilling af tilskud til særlige grupper	
Bevilling af tilskud til lokaler	
Booking af lokaler (2022)	
Datasæt, Folkeoplysning i Kommunerne (Thøgersen 2018)	

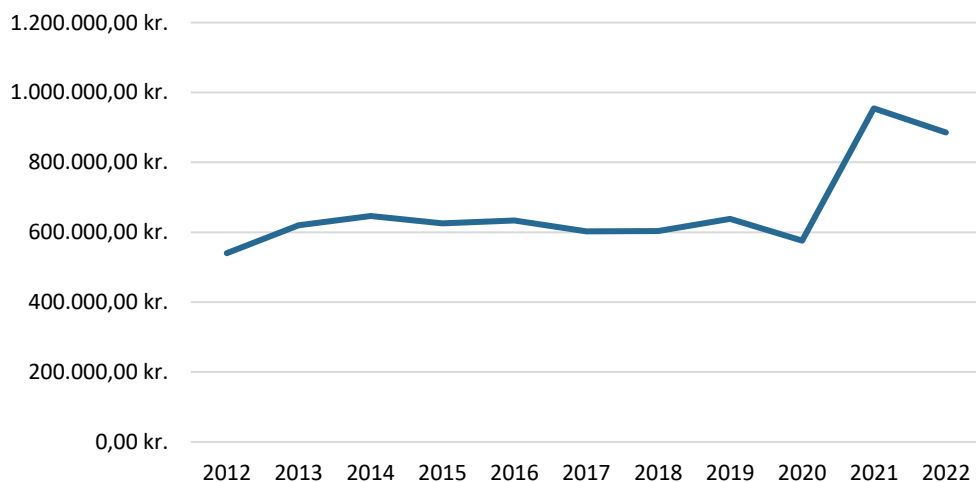
Bilag 2: Supplerende figurer og tabeller

Figur 6: Samlet tilskudsbevilling fordelt på aftenskolerne 2012-2022

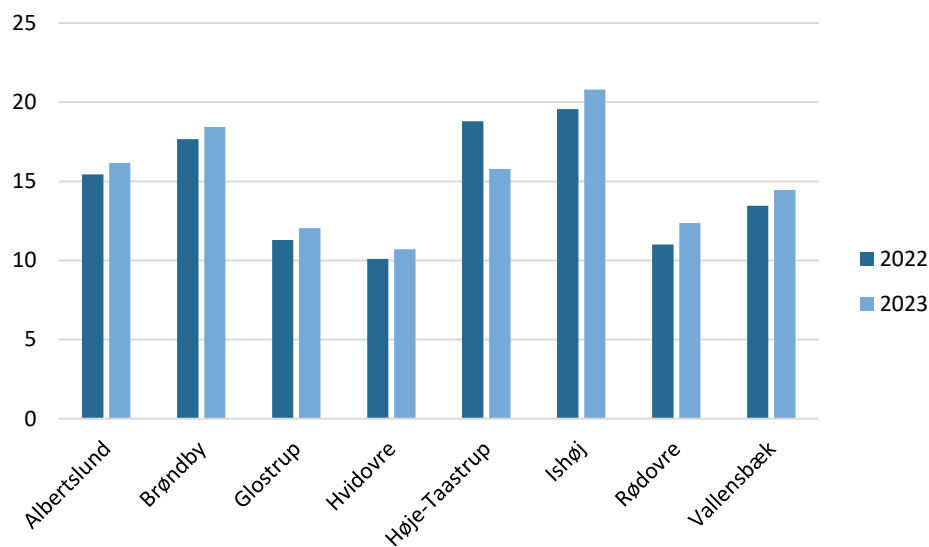
Figuren viser udviklingen i samlet tilskudsbevilling til aftenskolerne i Rødovre Kommune fra 2012 til 2022. N = 11. Kilde: Bevilling af tilskud til aftenskolerne i Rødovre Kommune i 2022.

Figur 7: Udviklingen i lokaletilskud på aftenskoleområdet i Rødovre Komme 2012-2022

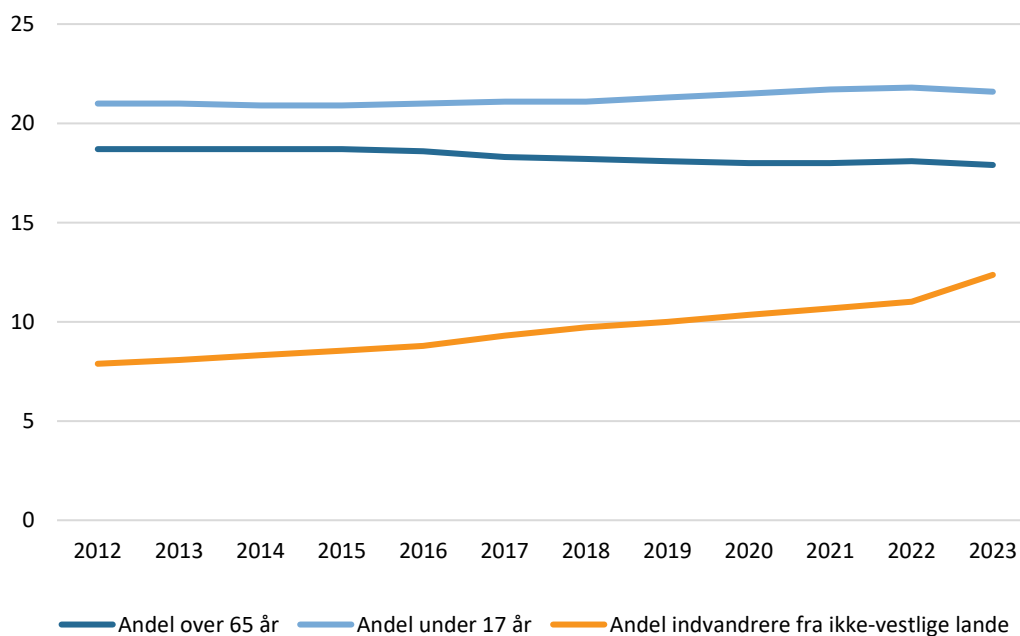
Figuren viser udviklingen i det samlede tilskud til lokaler til aftenskolerne i Rødovre Kommune fra 2012 til 2022. Kilde: Bevilling af tilskud Rødovre Kommune 2012-2022.

Figur 8: Indvandrere fra ikke-vestlige lande i 2022 og 2023 (andel i pct.)

Figuren viser andelen af indvandrere fra ikke-vestlige lande i perioden 2022-2023 i Rødovre Kommune sammenlignet med de øvrige vestegnskommuner. N = 8. Kilde: Kommunale nøgletal fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2023) samt Danmarks Statistik: FOLK1E (2023)

Figur 9: Demografisk udvikling fra 2012 til 2023 i Rødovre Kommune

Figuren viser den demografiske udvikling fra 2012 til 2023 i Rødovre Kommune på tre udvalgte faktorer: Andelen af indbyggerne over 65 år, andelen under 17 år og andelen af ikke-vestlige indvandrere. Kilde: Kommunale nøgletal fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2023)

Bilag 3: Aftenskoleaktivitet i Rødovre Kommune og vestegnskommunerne

Rødovre Kommune er en del af de såkaldte vestegnskommuner (Albertslund, Brøndby, Glostrup, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Rødovre og Vallensbæk), og flere af kommunens aftenskoler har også aktivitet i en eller flere af de andre vestegnskommuner. Derfor kan det være hensigtsmæssigt at se nærmere på, hvordan aftenskoleområdet i Rødovre ser ud sammenlignet med området i de andre syv kommuner. Dette bilag er primært baseret på Vifos landsdækkende undersøgelse af folkeoplysning i kommunerne (Thøgersen, 2021). Datasættet består af 2018-tal, som er indberettet fra kommunerne. Dette datasæt vil blive suppleret med data fra Danmarks Statistik.

De kommunale rammer og tilskud

Sammenlignes tilskudsbrøkerne i Rødovre Kommune med de øvrige vestegnskommuner ses både ligheder og forskelle. På handicapområdet er Rødovre Kommune på linje med de fleste af de andre vestegnskommuner med 7/9 som tilskudsbrøk. Tabel 10 viser, at en enkelt af kommunerne (Albertslund) dog har et større tilskud til handicapundervisning med en brøk på 8/9. Dette er som nævnt den mest udbredte brøk på landsplan. Dette ellers sammenfaldende billede bliver dog mere polariseret, når det gælder tilskudsbrøken vedrørende tilskud til instrumentalundervisning og små hold. Fire af kommunerne har fastholdt den gamle brøk på 5/7, mens Rødovre Kommune og to af de andre kommuner har valgt en mindre tilskudsbrøk på 1/2.

Tabel 10: Anvendte tilskudsbrøker i Rødovre Kommune sammenholdt med de øvrige vestegnskommuner

	Almindelig undervisning og studiekredse	Handicapundervisning	Instrumentalundervisning og små hold
Albertslund	1/3	8/9	5/7
Brøndby	1/3	7/9	5/7
Glostrup	1/3	7/9	1/2
Hvidovre	1/3	7/9	5/7
Høje-Taastrup	1/3	7/9	5/7
Ishøj	1/3	7/9	1/2
Rødovre	1/3	7/9	1/2
Vallensbæk	1/3	7/9	5/7

Tabellen viser de anvendte tilskudsbrøker i Rødovre Kommune sammenlignet med de øvrige vestegnskommuner. Kilde: Thøgersen (2021).

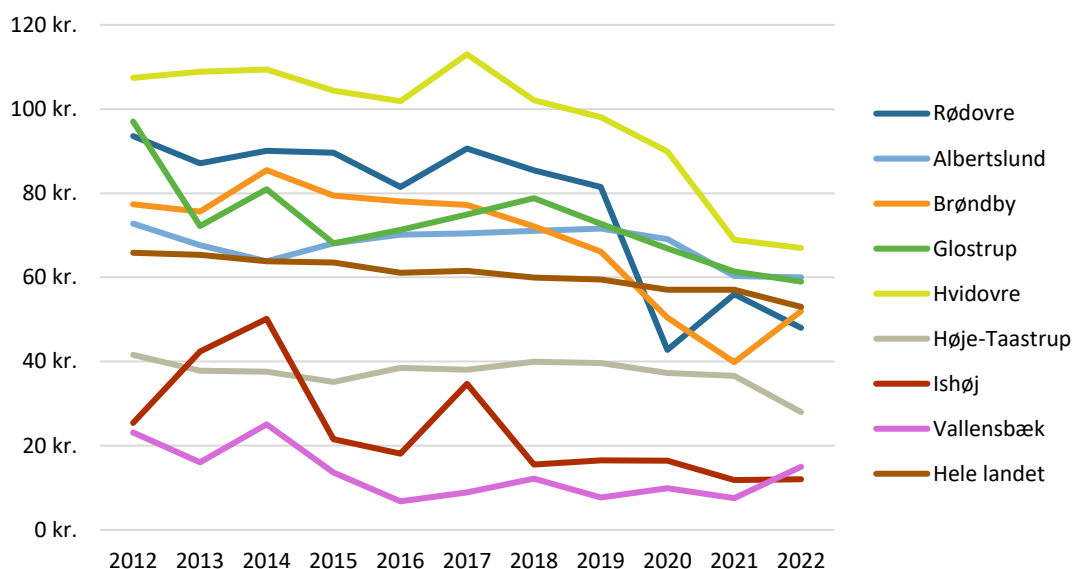
Ser man på kommunernes tilskud til området, er der imidlertid store forskelle. Figur 10¹⁸ viser de udvalgte kommuners tilskud til området pr. indbygger, hvilket varierer fra 12 kr. pr. indbygger i Ishøj Kommune til 67 kr. pr. indbygger i Hvidovre Kommune (2022). Af figuren fremgår det, at Rødovre Kommune i 2022 havde et tilskud på 48 kr. pr. indbygger,

¹⁸ Danmarks Statistik benytter en anden opgørelsesmetode over samlede tilskud, end denne rapport har anvendt hidtil (figur 1), men tallene viser samme faldende tendens.

hvilket er lidt mere end gennemsnittet i de udvalgte kommuner og ligger nogenlunde på niveau med landsgennemsnittet.

Udviklingen i figur 10 viser også, at tilskuddet generelt er blevet mindre pr. indbygger siden 2020, hvilket er en generel tendens på tværs af vestegnskommunerne, og i hele landet i øvrigt. Det skal dog understreges, at et fald i tilskud ikke nødvendigvis skyldes besparelser på området, men som tidligere nævnt skal ses i sammenhæng med aftenskolernes aktivitetsudbud/undervisningstimer. Den udvikling kan vi ikke følge over tid, da vi blot har antal af undervisningstimer fra 2018 (Thøgersen 2021).

Figur 10: Tilskud til folkeoplysende voksenundervisning for Rødovre Kommune sammenholdt med udvalgte kommuner (kr. pr. indbygger)

Figuren viser udviklingen i det samlede tilskud til folkeoplysende voksenundervisning i Rødovre Kommune sammenlignet med de øvrige vestegnskommuner. Opgjort pr. indbygger og faste 2022-priser (kr.). "Folkeoplysende voksenundervisning" består i: Udgifter og indtægter vedrørende den del af den samlede beløbsramme for tilskud til folkeoplysende virksomhed, der afsættes til folkeoplysende voksenundervisning f.eks. undervisning, studiekredse, foredragsvirksomhed og debatskabende aktiviteter, jf. folkeoplysningslovens § 6, stk. 1, nr. 1 (Budget- og regnskabssystem for kommuner 2023). Kilde: Danmarks Statistik: REGK31 (2023) samt Danmarks Statistik: PRIS9 (2023)

Sammenlignes Rødovre Kommune først med hele Danmark, har tilskuddet pr. indbygger før 2020 været over landsgennemsnittet, mens tilskuddet efter 2020 har været tilsvarende eller mindre end landsgennemsnittet. Figur 10 viser, at Rødovre Kommune indtil 2020 nogenlunde stabilt har været den vestegnskommune med næsthøjeste tilskud pr. indbygger. Efter 2020 har Albertslund, Glostrup og Brøndby haft et tilsvarende eller højere tilskud pr. indbygger end Rødovre.

Et aspekt i udviklingen kan også ses i lyset af befolkningstilvæksten over tid. Rødovre Kommune har haft den fjerdehøjeste befolkningstilvækst på landsplan og en større befolkningstilvækst end de andre vestegnskommunerne undtagen Vallensbæk (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2023). Nedgangen i samlede tilskud kombineret med høj

befolkningstilvækst skaber altså en gensidigt forstærkende effekt ift. Rødovres udvikling i tilskud pr. indbygger.

Tabel 11 viser, at Rødovre Kommune i 2018 udfyldte tilskudsrammen. Albertslund Kommune var den eneste vestegnskommune, som ikke udfyldte tilskudsrammen det år. Billedet bliver mere nuanceret, når man ser på, om hele rammen så blev brugt i de andre kommuner. I Rødovre og to andre kommuner blev hele rammen brugt, mens rammen i fire kommuner ikke bliver brugt.

Tabel 11: Oversigt over om tilskudsramme udfyldes, og om hele rammen bliver brugt i udvalgte kommuner

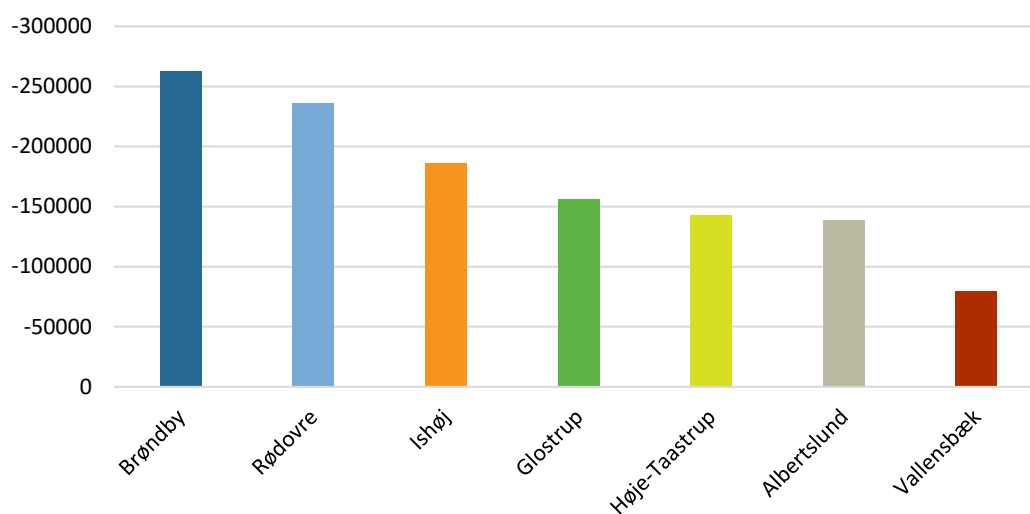
	Udfylder kommunen tilskudsrammen?	Bliver hele rammen brugt?
Albertslund	Nej (92,69 pct.)	Ja
Brøndby	Ja	Nej
Glostrup	Ja	Nej
Høje-Taastrup	Ja	Ja
Ishøj	Ja	Nej
Rødovre	Ja	Ja
Vallensbæk	Ja	Nej

Tabellen viser, hvorvidt tilskudsrammen er blevet udfyldt samt om hele tilskudsrammen er blevet brugt i Rødovre Kommune og de øvrige vestegnskommuner i 2018. Data på Hvidovre Kommune mangler. Kilde: Thøgersen (2021).

Aftenskoleområdet i vestegnskommuner er særligt præget af stor aktivitet på tværs af kommunerne. Den geografiske tæthed giver altså stor mobilitet i deltagernes aktivitet i aftenskolerne i kommunerne, idet mange bevæger sig på tværs af kommunegrænser, når de deltager i aftenskolernes aktiviteter. Af figur 11 fremgår det, at samtlige vestegnskommuner har en negativ balance i den mellemkommunale refusion. Det vil sige, at de betaler mere til andre kommuner i mellemkommunal refusion, end de får af andre kommuner. Det kan blandt andet skyldes, at Københavns Kommune er en væsentlig aktør på aftenskoleområdet i hovedstaden, hvor mange borgere udefra søger tilbuddene i aftenskolerne¹⁹.

¹⁹ I 2021 var den mellemkommunale refusion i Københavns Kommune på 6 mio. kr. (Thøgersen, Jensen & Bjerrum 2023, 34).

Figur 11: Balancen i den mellemkommunale refusion i 2018 i pct.

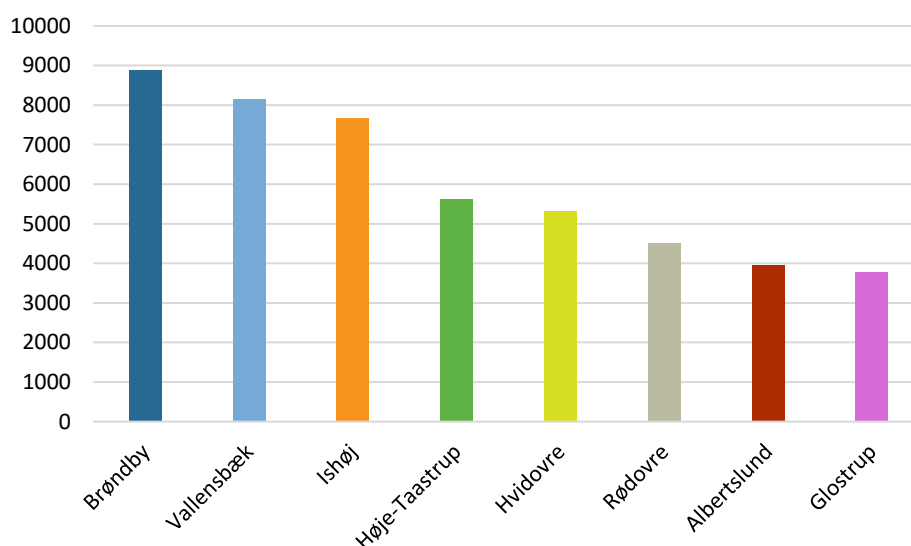

Figuren viser balancen i den mellemkommunale refusion. N = 7. Kilde: Thøgersen (2021).

Aftenskoleaktiviteten i vestegnskommunerne

Med ni aktive aftenskoler i Rødovre betyder det, at der er cirka 4.729 indbyggere pr. aftenskole i 2023 jf. figur 12. Dette svarer nogenlunde til landsgennemsnittet i 2018, men i forhold til andre mellem-/bykommuner er dette relativt få indbyggere pr. aftenskole (Thøgersen 2021, 18-19). I 2018 var det gennemsnitlige antal indbyggere for bykommuner cirka 5.800 (Thøgersen 2021). Sammenligner man i stedet med de øvrige vestegnskommuner, ser Rødovre kommune ud til at placere sig pænt.

Figur 12: Antal indbyggere pr. aftenskole i udvalgte kommuner i 2018

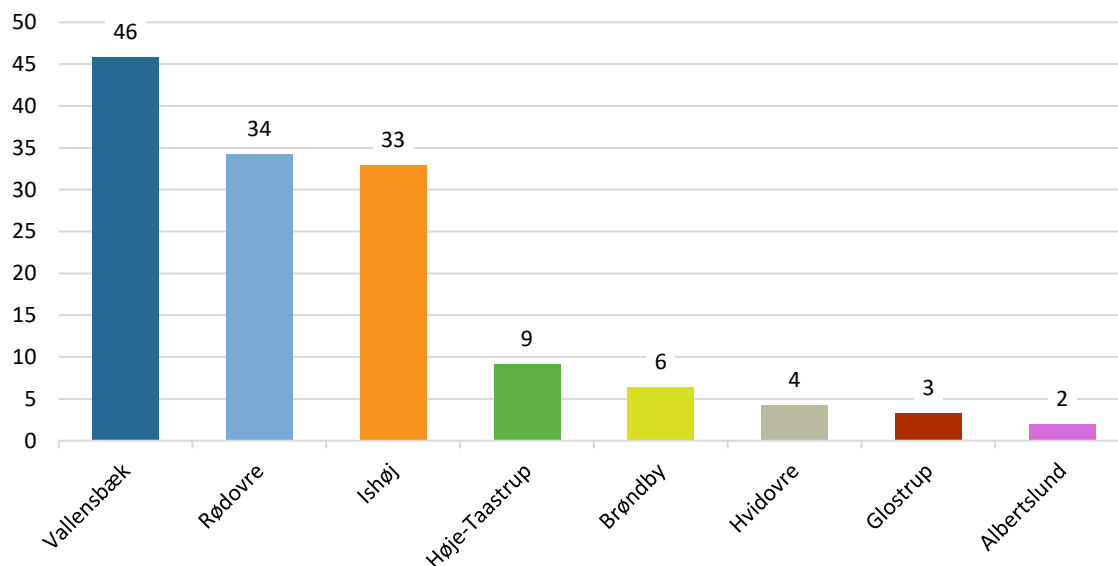
Figuren viser antal indbygger pr. aftenskole i Rødovre Kommune sammenlignet med de øvrige vestegnskommuner i 2018. Rødovre Kommunes antal aftenskoler er opdateret til antallet af aftenskoler i 2023. N = 8. Kilde: Thøgersen (2021).

Det skal dog understreges, at antallet af aftenskoler ikke nødvendigvis beskriver aktivitetsniveauet, og hvor mange tilbud borgerne har for at deltage i aftenskoleundervisning. Med

den store forskel i aftenskolernes profiler, kan for eksempel tre store skoler repræsentere langt flere tilbud end flere små et-faglige skoler. Derfor kan antal undervisningstimer pr. borger være en bedre indikator.

Ser man i stedet for nærmere på antallet af indbyggere pr. undervisningstime, fremgår det af figur 13, at Rødovre har et relativt lavere aktivitetsniveau end de udvalgte vestegnskommuner (med undtagelse af Vallensbæk) med 34 indbyggere pr. undervisningstime. Med et landsgennemsnit på 8,3 og et gennemsnit for bykommuner på 7,1 indbyggere pr. undervisningstime ligger Rødovres aktivitetsniveau altså i den lave ende. Dette betyder dog nødvendigvis ikke, at borgerne i Rødovre Kommune i lavere grad gør brug af aftenskolernes tilbud. Som nævnt kan det samlede billede tyde på, at borgere bevæger sig på tværs af kommunegrænser, når det kommer til deres deltagelse i aftenskolerne.

Figur 13: Antal indbyggere pr. undervisningstime i udvalgte kommuner i 2018

Figuren viser antal indbyggere pr. undervisningstime i Rødovre Kommune sammenlignet med de øvrige vestegnskommuner. N = 8. Kilde: Thøgersen (2021).

Videncenter

for Folkeoplysning